

LAPSIDIAKONIA LIMINGAN ROVASTIKUNNAN SEURAKUNNISSA

Terhi Luokkanen g13888

Elisa Metsänheimo g13271

Opinnäytetyö

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Diak Pohjoinen, Oulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

(Sosionomi AMK) + diakonin

virkakelpoisuus ja

lastentarhanopettajan

virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Luokkanen, Terhi & Metsänheimo, Elisa. Lapsidiakonia Limingan rovastikunnan seurakunnissa. Oulu, kevät 2011. 53s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Pohjoinen Oulu. Sosiaalian koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin ja LTO:n virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla ja analysoida Limingan rovastikunnan seurakuntien diakoniatyöntekijöiden käsityksiä lapsidiakoniasta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa lasten ja perheiden auttamisesta lapsilähtöisen diakoniatyön kehittämiseksi Limingan rovastikunnan seurakunnissa.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin avoimia kysymyksiä sisältävillä kyselylomakkeilla Limingan rovastikunnan seurakuntien diakoniatyöntekijöiltä. Kyselylomakkeen palautti kymmenen diakoniatyöntekijää. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tulosten mukaan lapsidiakonia oli lapsen ja perheen tukemista yhteistyössä seurakunnan eri työalojen ja kunnan kanssa. Lapsen tukemisessa oli tärkeää lapsen kohtaaminen ja kokonaisvaltainen auttaminen. Perheen tukemisessa korostui moniammatillisuuden merkitys.

Diakoniatyön kehittäminen edellytti työntekijöiden tietotaidon lisäämistä lapsidiakoniasta, lapsidiakonian arvostamista ja verkostoitumista. Lapsen kohtaamiseen tuli kiinnittää nykyistä enemmän huomiota kaikessa seurakunnan toiminnassa.

Jatkotutkimushaasteeksi esitetään lapsilähtöisen diakonian kehittämistä projektin tai hankkeen avulla yhteistyössä kunnan ja seurakunnan toimijoiden kanssa.

Asiasanat: lapsuus, lapsiperheet, lama, lastensuojelu, seurakuntatyö, diakonia, perhetyö, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Luokkanen, Terhi & Metsänheimo, Elisa. Child church social work in the Liminka deanery parish. Oulu, Spring 2011. 53p., 2 appendices.

Diaconia University of applied sciences, Diak North Oulu. Degree Program in Social Services, Option in Diaconal Social Work, Bachelor of Social Services + Qualification of Deacon.

The meaning of the thesis was to describe and analyze the deacons' opinions of child church social work in Liminka deanery parish (Finland). The aim was to produce information about helping children and their families to develop church social work in Liminka deanery parish.

The thesis was a qualitative research. The data was collected from Liminka deanery parish's deacons by using open question forms. Ten deacons sent the forms back. The data was analyzed through inductive content analysis.

The results showed that child church social work was supporting children and their families with other parish workers and with municipal workers. In supporting the child it was important to meet them and give them holistic help. When supporting the family the meaning multiprofessional work was accentuated.

To develop church social work the deacons have to educate themselves, child church social work has to be valued and there has to be coordination with other professionals. In all church activity more attention should be paid on encountering children.

A follow-up research could be to develop child church social work through a project co-operating with municipality and parish workers.

Keywords: childhood, families, economic depression, child protection, parish work, church social work, family work, qualitative research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 LAPSUUS JA LAPSEN OIKEUDET	7
2.1 Suomalaisten lasten hyvinvointi	8
2.2 Lasten hyvinvoinnin yhteiskunnalliset areenat	9
2.3 Laman vaikutuksia lasten hyvinvointiin	13
3 LAPSEN TUKEMINEN SEURAKUNTATYÖSSÄ	15
3.1 Diakoniatyö auttamisen muotona.....	17
3.2 Diakoninen perhetyö lapsiperheiden tukena	19
3.3 Lapsidiakonia – lapsen suora tukeminen	22
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	25
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	26
5.1 Aineiston keruu	26
5.2 Aineiston analyysi	27
6 TULOKSET	31
6.1 Lapsidiakonia lapsen ja perheen tukemisena	31
6.1.1 Lapsen kokonaisvaltainen auttaminen	31
6.1.2 Perheen tukeminen moniammatillisesti	33
6.2 Työntekijöiden ammatillisuuden kehittäminen	36
7 TULOSTEN VERTAILUA AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN	39
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
9 OPINNÄYTETYÖN ETIIKKA JA LUOTETTAVUUS.....	42
10 POHDINTA.....	44
LÄHTEET.....	46
LIITE 1: kyselylomake	52
LIITE 2: Saatekirje.....	53

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on lapsidiakonia Limingan rovastikunnan seurakuntien diakoniatyössä. Aihe on ajankohtainen, sillä lasten ja lapsiperheiden pahoinvointi on lisääntynyt suomalaisessa yhteiskunnassa (Lammi- Taskula, Karvonen & Ahlström 2009, 11). Yhteisvastuukeräys on Suomen evankelisluterilaisen kirkon diakonian vuosittainen keräys sekä yhteiskunnassa unohdettujen ihmisryhmien ja oikeudenmukaisuuden puolestapuhuja. Sen tavoitteena on tiedostaa olemassa oleva hätä ja pyrkiä vaikuttamaan siihen. (Saari, Kainulainen & Yeung 2005, 147.) Vuoden 2010 yhteisvastuukeräyksen kohteena olivat köyhät lapsiperheet ja vuonna 2011 syrjäytyneet nuoret (Yhteisvastuu i.a).

Lasten olot suomalaisessa yhteiskunnassa ovat heikentyneet 1990-luvun laman seurauksena. Köyhyys koetteli lapsiperheitä, jolloin lasten vanhemmuus joutui koetukselle. Kunnat leikkasivat lapsiperheiden peruspalveluja. Päiväkotiryhmät sekä koulujen luokkakoot kasvoivat ja aikuisten läsnäolo väheni. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos i.a.) Lastensuojelun avohuollon ja sijaishuollon asiakkuuksien kokonaismäärä oli Suomessa vuonna 2009 yhteensä 86 700 lasta ja nuorta (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos i.a). Lastensuojelun asiakasmäärät eivät kerro suoraan lasten ja perheiden ongelmista (Pösö 2010, 324), mutta lastensuojelun asiakkuuksien taustalla on ongelmia, kuten lapsen erityisyys tai sairaus, nuorten moniongelmaisuus, väkivalta, päihdeongelmat, vanhempien avuttomuus ja jaksamattomuus, sekä vaikeudet työelämässä (Heino 2007, 65).

Lapsidiakonia on käsitteenä melko uusi ja siitä on edelleen niukasti tutkimustietoa. Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla lapsidiakonian toteutumista diakoniatyön käytännössä. Lapsidiakonian keskeisiä periaatteita ovat lapsilähtöisyys, avun ennakoiminen ja varhainen asioihin puuttuminen, turvallisen arjen keskeisyys lapsen elämässä sekä matala kynnyks avun antamiselle. Nähdäksi tuleminen on lapselle erittäin tärkeää, koska silloin nähdään myös lapsen hätä. Lapsidiakoniassa ei suljeta pois niiden lasten auttamista, joilla oireilu on vakavampaa, kuten koulusta pinnaamista tai päihteiden käyttöä. (Mattila 2003, 21–23.)

Limingan rovastikuntaan, johon opinnäytetyö tehdään, kuuluvat Hailuodon, Kempeleen, Limingan, Lumijoen, Muhoksen, Oulunsalon, Tyrnävän ja Utajärven seurakunnat. Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla diakoniatyöntekijöiden käsityksiä lapsidiakoniasta. Tavoitteena on tuottaa tietoa lasten ja perheiden auttamisesta lapsilähtöisen diakoniatyön kehittämiseksi Limingan rovastikunnan seurakunnissa.

2 LAPSUUS JA LAPSEN OIKEUDET

Lapsuus ja lapsen oikeudet ovat käsitteinä uusia. Lapsuuden erityistä merkitystä ei aina ole ymmärretty ihmisen kehityksessä. Lapsen oikeuksia alettiin tunnustaa vasta 1800-luvun puolessa välissä, jolloin Englannissa julkaistiin artikkeli ”Lapsen oikeudet”. Ellen Keyn kirja ”The Century of the Child” julkaistiin vuonna 1903, jolloin 1900-luvusta tulikin lasten vuosisata. Kansainliiton yleisistunnossa hyväksyttiin vuonna 1924 julistus, jonka mukaan lapsi tarvitsee erityistä suojelua ja korostaa ihmiskunnan velvollisuutta antaa lapselle parhaansa. (Karling, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2008, 10.)

Vuonna 1948 Yhdistyneet kansakunnat (YK) teki yksimielisesti yleismaailmallisen päätöksen, jonka mukaan tavoitteena on maapallon kaikkien ihmisten perusoikeuksien turvaaminen. Nämä oikeudet kuuluivat periaatteessa kaikille, mutta lapsille haluttiin vielä asettaa erityisasemaan. YK:n yleiskokous hyväksyi vuonna 1959 Lapsen oikeuksien julistuksen, jossa on kaikki oikeudet, joista lapsen pitäisi saada nauttia. (Karling, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2008, 10.) Yhdistyneet kansakunnat ovat tehneet lapsen oikeuksien sopimuksen, joka on hyväksytty yleiskokouksessa 20.11.1989. Suomessa tämä sopimus tuli voimaan vuonna 1991. Sopimuksen neljä yleisperiaatetta ovat syrjimättömyys, lapsen edun ensisijainen huomioiminen kaikissa päätöksissä, lapsen oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemyksen kunnioittaminen kaikissa häneen liittyvissä asioissa. (Unicef i.a.)

Lastensuojelulaissa lapseksi määritellään alle 18-vuotias henkilö (lastensuojelulaki 2007/417). Jokainen lapsi on yksilö ja hänet tulee hyväksyä sellaisena kuin hän on. Lapsilla on oikeus erityiseen suojeluun ja hoivaan, sekä siihen, että häntä kuullaan. Lapsi on syntyessään oppimiskykyinen ja -haluinen ja lapsen yksilölliset tarpeet tulee ottaa huomioon. Lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa kumpikin kehittyvät ihmisinä ja oppivat toisiltaan. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2007, 11–12.) Suomessa oli vuonna 2007 1091 560 lasta, joka on 20,5 prosenttia koko väestöstä. Oulun läänissä asuu 10,2 prosenttia lapsiperheistä ja 587 767

lasta. (Terveysten ja hyvinvoinninlaitos i.a.)

Lasten oikeuksia turvaa lisäksi Suomen perustuslaki (731/1999), lastensuojelulaki (2010), perusopetuslaki (477/2003), sosiaalihuoltolaki (17.9.1982/710), laki lasten päivähoidosta (36/1973) ja asetus lasten päivähoidosta (36/1973) (Järvinen, Laine, Hellman- Suominen 2009, 89). Lasten oloja turvaavien lakien päämääränä on lasten ja nuorten kasvuolojen kehittäminen, huoltajien tukeminen kasvatuksessa, sekä lapsen huollon turvaaminen kaikissa olosuhteissa (Mahkonen 2008, 59). Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Kunnat ovat vastuussa sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen sekä muiden lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettujen palvelujen järjestämisessä siitä, että niiden avulla tuetaan lasten fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia kasvuoloja. Lasten kasvuolojen tulee olla turvallisia ja lasten kehitystä edistäviä. (Sosiaaliportti i.a.)

Lapsen mielipiteiden pitäisi tulla kuulluksi. Esimerkiksi esiopetussuunnitelmassa tuodaan esille lapsen oikeus tulla kuulluksi. Aikuisten on helpompi lähestyä toista aikuista kuin pysähtyä keskustelemaan vilkkaan lapsen kanssa. Lapset ovat päteviä tuottamaan tietoa, mutta ongelmana on, että lapset toimivat ja ajattelevat eri tavalla kuin aikuiset. Kyrönlampi-Kylmänen on tutkinut leikki-ikäisiä lapsia ja huomannut, että he kertoivat mielellään mieltä painavista asioista, kun he luottavat aikuiseen riittävästi. Julkisuudessa puhutaan paljon perhepolitiikasta, mutta lapsen näkökulma jää taka-alalle, kun tehdään yhteiskunnallisia tai perheitä koskevia ratkaisuja. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 22–26.)

2.1 Suomalaisen lasten hyvinvointi

Lasten hyvinvoinnin tarkastelun tavoitteena on siirtyä aikuisnäkökulmasta lapsinäkökulmaan (Asher 2009, 1-15.) Lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttavat väestörakenne, elinolot, vanhemmuus, elinympäristö ja kuntarakente. (Törrönen 2001, 34.)

Lasten vanhemmilla on ensisijainen vastuu lasten hyvinvoinnista (Räty 2007, 17). Vanhemmuus on äitiyttä ja isyyttä. Vanhempien lapsuuden kokemukset vaikuttavat siihen, miten he toimivat vanhempina ja kasvattajina omille lapsilleen. Vanhempien keskinäinen tasapuolinen työnjako edistää kodin myönteistä ilmapiiriä. Arjen tilanteet, kuten yhteiset ruokailuhetket, ovat hyviä tilaisuuksia vaihtaa kuulumisia lasten kanssa. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 111–121.)

Vanhemmuuteen ohentavasti vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa ovat vanhempien hätä ja huoli, pennin venyttäminen lasten menoissa, uupumus ja mielenterveysongelmat. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a; Bardy 2001, 13). Vanhempien neuvottomuuteen ja lasten hoidon ja kasvatuksen laiminlyönteihin on kiinnitetty huomiota. Vanhemmuuden ohentumisen vaikutuksesta päälimmäisinä huolen aiheina ovat olleet lasten syrjäytyminen, pahoinvointi, päihteiden käyttö, koulussa viihtymättömyys, sekä lastensuojelun ja mielenterveyspalvelujen lisääntyneen tarve. (Bardy 2001, 13, 14.)

Lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettujen palvelujen toimijoiden ja lasten vanhempien hyvin toimivana yhteistyönä toteutuu kasvatuskumppanuus. Kumppanuus viittaa ammattikasvattajan ja vanhemman erilaisiin rooleihin, sekä niihin sosiaalisiin yhteisöihin ja järjestelmiin, joihin nämä roolit sijoittuvat. (Kaskela & Kekkonen 2008, 79.)

2.2 Lasten hyvinvoinnin yhteiskunnalliset areenat

Lapset viettävät paljon aikaa päivähoitossa ja koulussa, jotka ovat keskeisiä lasten hyvinvoinnin konteksteja. Lasten hyvinvointia voidaan tarkastella päivähoiton, koulun sekä lastenkodin näkökulmasta. (Törrönen 2001, 33.) Lasten kanssa työskentelevillä on vastuu lasten hyvinvoinnista ja lasten ongelmien mahdollisimman varhaisesta tunnistamisesta (Sosiaaliportti i.a; Kaskela & Kekkonen 2008, 80).

Vuonna 1996 päivähoitolakia muutettiin ja päivähoito-oikeus koski kaikkia alle kouluikäisiä lapsia. (Rissanen & Sinkkonen 2004, 38–41, 50.) Vuonna 2004 päivähoitossa oli noin puolet 0-6 – vuotiaista lapsista (Taskutieto i.a). Päivähoitossa

vuonna 2005 henkilöstön mitoitus toteutui kohtalaisesti vain 22 prosenttia kunnista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a.)

Päivähoidossa lapselle tarjotaan varhaiskasvatusta, joka on pienten lasten eri elämäntilanteissa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta (Halme 2010, 11; Barty 2001, 69). Päivähoidon tavoitteena on edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä, tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta, sekä tukea lapsen yhteisvastuun ja elinympäristön vaalimiseen kasvamista. (Järvinen, Laine, Hellman- Suominen 2009,4,20–22, 90.)

Päivähoidon merkitys lasten ja perheiden elämässä on suuri (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 12). Päivähoito on normaalia peruspalvelua perheille, jossa yhdistyvät lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ja vanhempien oikeus lapsensa hoitopaikkaan (Paananen 2006, 12). Lapset saattavat olla päivähoidon piirissä jopa 10 tuntia vuorokaudesta (Launonen & Pulkkinen 2004, 47).

Lapsille tärkeimpiä arjen hyvinvointia edistäviä tekijöitä päivähoidossa ovat toiminta ja vertaissuhteet. Lasten vanhemmat painottavat päivähoidon arjessa turvallisuutta, lapsen yksilöllisyyttä ja hyvää perushoitoa. Lapsen yksilöllisyyden huomioimisessa ja vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä korostuvat toimijoiden osallisuus ja dialogisuus vuorovaikutuksessa. Kasvattajilta lapset odottavat monipuolista toimintaa ja siihen osallistumista. Lasten vanhemmat arvostavat päivähoidossa dialogista kasvatussuhdetta ja – ilmapiiriä. (Paananen 2006, 2.)

Perusopetuslaissa (1998), säädetään Suomessa vakinaisesti asuvien lasten olevan oppivelvollisia ja osallistumaan perusopetukseen. Lapsilla on oikeus esiopetukseen, turvalliseen opiskeluympäristöön, oikeus opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen sekä oppilaanohjaukseen. Lapsen huoltajan on huolehdittava, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Opetuksen tulee tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen ja antaa elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Perusopetuslain tarkoituksena on turvata riittävä yhdenvertaisuus koulutuksessa koko maassa. (Finlex i.a.)

Koulujen velvollisuus on järjestää iltapäiväkerhoa vain ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille. Useat kolmannen luokan oppilaat, jotka voivat olla vielä 8-vuotiaita, joutuvat viettämään pitkiä aikoja kotona yksin. He ovat vielä liian pieniä huolehtimaan itsestään useita tunteja. (Launonen & Pulkkinen 2004, 47.) Kun lapselta ja nuorelta puuttuu turvallinen yhteisö, omaelämäntoiminta vaikeutuu. Koulussa se näkyy pinnaamisena, oppimisen ongelmina, häiriökäyttäytymisenä, sekä päihteiden käyttönä. (Huhtanen 2007, 12–15.)

Sosiaalihuoltolaki velvoittaa kuntia järjestämään lastensuojelulain mukaisesti avohuollon tukitoimina toimeentulon, asumisen turvaamisen, muut lastensuojelun avohuollon tukitoimet, sekä sijoitukset. (Räty 2007, 203.) Lastensuojelun asiakasmäärissä oli nousua vuonna 2009 noin viisi prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Lastensuojelun sosiaalityön asiakkaana ja avohuollollisten tukitoimien piirissä oli Suomessa vuonna 2009 yhteensä yli 70 700 lasta ja nuorta. Sijoitettujen lasten määrä laski Suomessa ensimmäisen kerran vuodesta 1991 alkaen vuonna 2009, jolloin kodin ulkopuolelle sijoitettuna oli yli 16 000 lasta ja nuorta. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos i.a.)

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen vuonna 2007 keräämän kuntakohtaisen tilaston mukaan Limingan rovastikunnan kuntien alueella avohuollon asiakkaana olevien lasten määrä oli Hailuodossa 5 lasta, Lumijoella 14 lasta, Limingassa 112 lasta, Oulunsalossa 87 lasta, Tyrnävällä 121 lasta, Utajärvellä 42 lasta, Kempeleessä 157 lasta ja Muhoksella 53 lasta. Limingan rovastikunnan kunnissa oli vuonna 2007 lastensuojelun avohuollon asiakkaana 591 lasta. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos i.a.)

Limingan rovastikunnan kuntien alueella, vuonna 2007, kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli Limingassa ja Oulunsalossa 14 lasta, Tyrnävällä ja Utajärvellä yhdeksän lasta, Kempeleessä 22 lasta ja Muhoksella 20 lasta. Hailuodon ja Lumijoen kunnassa kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ei ollut lainkaan. Limingan rovastikunnan alueen kunnissa oli vuonna 2007 kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia yhteensä 88. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos i.a.)

Pösö (2010) artikkelissaan Lastensuojelun institutionaalinen raja, muistuttaa, ettei lastensuojelun asiakasmääriä tule lukea suorina kuvina lasten ja perheiden ongelmista

(Pösö 2010, 324). Heino (2007) on tutkimuksessaan luokitellut Suomen lastensuojeluasiakkuudet kahdeksaan asiakasprofiiliin asiakkuuden taustalla olevan ongelman mukaan. Lastensuojelun asiakkuuksien syitä tutkimuksen mukaan ovat nuorten moniongelmaisuus, väkivalta, vanhempien laiminlyönti ja avuttomuus, vanhempien riitely ja päihdeongelmat, nuorten itsenäisen selviytymisen ongelmat, vanhempien jaksamattomuus ja vaikeudet työelämässä sekä lapsen erityisyys tai sairaus. Lastensuojelun piirissä olevien lasten vuorokausirytmä on sekaisin. He ovat väsyneitä, välinpitämättömiä tai itsetuhoisia. Jotkut lapsista käyttäytyvät aggressiivisesti tai rajattomasti. Jotkut lapsista taas ovat pelokkaita, alistuvia ja syrjäänvetäytyviä ja joillain lapsilla on ongelmia sosiaalisissa tilanteissa ja selviytymisessä. (Heino 2007, 65.)

Lasten hyvinvointi on yhteydessä yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin muutoksiin (Törrönen 2001,31). Identiteetti sisältää ruumiillisen-, psykologisen-, ja sosiaalisen minän. Lapsen identiteetti on altis muokkausprojekteille. Siihen voidaan vaikuttaa sosiaalisella painostuksella, mainonnalla ja ideologisella muokkauksella. Identiteetin on linkki, jonka kautta ulkomaailma vaikuttaa lasten sisäiseen kokemusmaailmaan. Lapset ovat virtauksille herkkiä ja tulevat tietoisiksi millaisia suorituksia heiltä halutaan ja minkälaisiksi aikuisiksi heidän halutaan kasvavan. (Järventie 2001, 109–118.)

Sosiaalipolitiikan tehtävä on lieventää yhteiskunnallista eriarvoisuutta suhteessa yhteiskunnan muutoksiin ja ihmisten elinoloihin. Suomessa ajankohtaisena haasteena ovat kuntien mahdollisuudet suunnitella ja toteuttaa hyvinvointi ja lapsipolitiikkaa. Kunnallinen hyvinvointipolitiikka pyrkii toteuttamaan hyvinvointitavoitteita eri hallinnonalojen kumppanuudella, ottamaan eri asukasryhmien tarpeet huomioon ja arvioimaan hyvinvointipalvelujen onnistumista. Näiden tavoitteiden tulisi toteutua myös lasten hyvinvoinnin edistämiseksi ja kunnallisessa lapsipolitiikassa. Tavoitteet tulisi suhteuttaa lasten hyvinvointia koskeviin päämääriin. (Törrönen 2001,31,32.)

2.3 Laman vaikutuksia lasten hyvinvointiin

Laman vaikutuksesta 1990-luvulla päivähoitossa ja kouluissa ryhmäkoot kasvoivat ja aikuisten saatavuus väheni kun sijaiskiellot tulivat voimaan. Lasten ja nuorten erityispalvelujen tarve lähti kasvuun. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a.) Lama vaikutti lapsiperheisiin monella tavalla (Bardy 2001, 14). Vanhemmista 20 prosenttia oli työttömiä ja viidesosalla lapsiperheistä oli erittäin suuria taloudellisia vaikeuksia. Perheet joutuivat myymään omaisuuttaan. Ahdistus verotti vanhemmuutta ja lapset alkoivat oireilla, kun kovakourainen ja ailahteleva vanhemmuus lisääntyi. Laman seurauksena karsittiin lasten- ja perheiden peruspalveluja, koululaisten terveystarkastuksia ja neuvolan perhevalmennuksia. Lisäksi lapsiperheiden kotipalvelut ajettiin alas. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a.)

Kouluissa opetusryhmien koot ovat kasvaneet ja opettajat tuntevat työstressinsä kasvaneen. Vuodesta 1990 vuoteen 2000 tultaessa yhä useampi lapsi siirtyi erityispalvelujen piiriin ja erityisopetukseen. Erityispäivähoitossa olevien lasten määrä kasvoi vuodesta 2001 vuoteen 2008, kuudesta prosentista kahdeksaan ja puoleen prosenttiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a.) Tarve heijastaa osaltaan nyky-yhteiskunnan tilaa, perheiden ongelmia ja yksilöllisiä elämänhallinnan ongelmia. Perheiden hyvinvointia varjostavat kiire, urakehitys, suoriutumisen paineet, tehokkuus ja epävakaa ihmissuhteet, jotka heijastuvat lapsiin ja nuoriin. (Huhtanen 2007, 12–15.)

Jäntin mukaan vanhempien työttömyys-, matala koulutustaso-, ja yksinhuoltajuus, sekä lapsilisän, vanhempainpäivärahan ja kodinhoidontuen jääminen reaaliarvoltaan laman edeltävälle tasolle, lisäävät lapsiperheiden köyhtymisen riskiä. Todellisessa riskissä elävät vähän koulutetut ja työttömät yksinhuoltajat. Huolestuttavana Jäntti pitää sitä, että Suomessa on paljon köyhiä lapsiperheitä, jotka elävät juuri köyhyysrajan yläpuolella. Jäntti kritisoi hallitusta ja poliitikkoja. Matalatuloisten joukko Suomessa oli kolminkertaistunut muutamassa vuodessa ja lapsiperheiden köyhyys on suuri sosiaalipoliittinen ongelma. Lapsiperheiden asia eivät ole politiikan keskiössä. Äänestäjistä valtaosa kuuluu suuriin ikäluokkiin tai eläkeläisiin. Köyhien lapsiperheiden joukko kasvaa kun työttömyys pahenee. Hyvänä asiana Jäntti pitää kuitenkin

lapsipoliittista ohjelmaa, joka tulisi hänen mielestään nostaa esille. (Kotila 2010, 13–15.)

Vuonna 2007 kaikista alaikäisistä lapsista 13,9 prosenttia asui kotitalouksissa, joiden tulot jäivät suhteellisen köyhyysrajan alapuolelle. Köyhyysraja vuonna 2007 oli 13 077 euroa vuodessa kulutusyksikköä kohti. Toimeentulotukea saaneista perheistä vuonna 2007 joka viides oli lapsiperhe. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos i.a.) Euroopan Unionin määrittelee köyhyysrajan alapuolella eläviksi ne ihmiset, joiden tulot ovat alle 60 prosenttia väestön keskinettotuloista. Tämän rajan alla elää 12 prosenttia suomalaisista, joka tarkoittaa 600 000 ihmistä ja 100 000 lasta. (Taipale 2007, 9-10.) Jäntin (2010) selvitys Suomen lapsiköyhyydestä, osoittaa vuoden 2008 tilastojen mukaan, että köyhyysrajan alapuolella elävien lasten lukumäärän on kasvanut 150 000 lapseen. (Kotila 2010, 13–15).

3 LAPSEN TUKEMINEN SEURAKUNTATYÖSSÄ

Kirkkohallituksen lapsi- ja nuorisotyö ja Suomen evankelisluterilaisen kirkon lapsityön keskus ovat laatineet yhdessä kymmenen teesiä vanhemmuudesta ja lapsen hyvästä elämästä. Ensimmäisen teesin mukaan kasvattajan tärkein tehtävä on turvata lapselle hänen lapsuutensa, koska lapsuus on itsessään arvokas aika. Toisessa teesissä vanhempia rohkaistaan olemaan lapselle rajoja asettava ja vastuuta ottava aikuinen. Vanhempien läsnäolo on tärkeää lapsille, mutta heidän on syytä järjestää kahdenkeskistä aikaa, koska vanhempien keskinäisen suhteen hoitaminen on lapsen hyväksi. Jokainen lapsi on omanlaisensa ja heillä on oikeus kokea hyväksymistä sellaisena kuin hän on. Kuudes teesi ohjaa vanhempia suojelemaan lasta liialliselta ja ennenaikaiselta tiedolta rajoittamalla esimerkiksi television katselua. Vanhempien tulee antaa lapsille vapautta, mutta asettaa myös rajoja. Vanhemmuus on koko elämän kestävä sitoutumista lapseen ja ensisijainen kasvatusvastuu on kodilla ja vanhemmilla. (Seurakuntien lapsityön keskus ry i.a.)

Suomen evankelisluterilainen Pyhäkouluyhdistys perustettiin vuonna 1888. Sen tehtävänä oli kehittää pyhäkoulutoimintaa maallikkovoimin. Sodan jälkeen pyhäkoulutoiminta laajeni, kirkon vanha opetuksellinen juuri oli voimakkaana, mutta samaan aikaan korostettiin pyhäkoulua myös lasten hartaushetkenä. 1970-luvulla lasten lukumäärä väheni hiljalleen, ikäluokat pienenivät ja perheiden elämäntavat muuttuivat. Lauantait olivat vapaat ja perheet liikkuivat enemmän, joten sunnuntaiaamun pyhäkoulua ei nähty enää niin merkittävänä. 1990-luvun lamavuosina syntyi kaakaopyhäkoulu, eli pyhäkoulun yhteydessä tarjottiin ruokaa tai välipalaa. Tällöin alettiin puhua lapsidiakoniasta. (Alopaeus-Karhunen & Wennermark 2004, 14–16.)

Päiväkerhon syntymisen ajankohtaa ei tarkasti voida sanoa. Toiminta on alkanut yleensä suurissa kaupungeissa, mistä se on levinnyt pienempiin paikkoihin, lopulta maaseudun taajamiin. Turussa päiväkerhotoiminta alkoi vuonna 1945, joka on yksi vanhimmista päiväkerhoista. Vanhemmilla oli toiveina saada lapsille kehittäviä virikkeitä, joten monet päiväkerhot alkoivat siitä toiveesta. Kaupunkilaistumisella oli huomattava syy

tarpeen syntyyn. Tampereella toiminta alkoi viisi vuotta myöhemmin ja sen katsottiin aluksi olevan kotien auttamista, diakoniaa. Pikkuhiljaa seurakuntien päiväkerhotoiminta laajeni erilaisten lapsiryhmien pariin, esimerkiksi kuulovammaisiin ja tämän jälkeen kehitysvammaisiin. (Alopaeus-Karhunen & Wennermark 2004, 17–20.)

Evangelisluterilaisessa kirkossa lapsityön toimintaa ovat pyhäkoulut, päiväkerhot, perhekerhot, iltapäiväkerhot, leirit, retket, juhlat ja yhteistyö kunnallisen päivähoidon kanssa (Kuoppa 1997, 105; Suomen evangelisluterilainen kirkko i.a.). Lapsityölle on ominaista, että se on muovattu paikallisiin olosuhteisiin sopivaksi. Pyhäkoulun perustana on edelleenkin hengellinen ja diakoninen olemus, vaikka siinä on uusia toimintamuotoja. (Alopaeus-Karhunen & Wennermark 2004, 13.)

Säännöllisten kerhokokoonantumisten merkeissä perheenjäsenillä on mahdollista pitää yhteyttä samalla alueella asuvien vanhempien ja lasten kanssa esimerkiksi perhekerhoissa. Aikuisten osallistumiskertojen määrä perhekerhoissa vuonna 2009 oli 446 000 kertaa ja lasten osallistumiskertojen määrä 713 000 kertaa (Suomen evangelisluterilainen kirkko i.a.). Aikuiset voivat keskustella kasvatuksesta, perheestä, parisuhteesta niin muiden vanhempien kuin ohjaajienkin kanssa. Tulevaisuuden haasteena on ennaltaehkäisevä työ. Vanhempien roolien tutkiminen, perhekoulutukset, avioparityöskentelyt ja kristillisen kasvatuksen kysymykset ovat osa tulevaisuuden työtä. Esiin nousee myös korjaavan perhetyön tarve sekä perheiden tukeminen kriisitilanteissa. (Alopaeus-Karhunen & Wennermark 2004, 20–23.)

Vuonna 2009 pyhäkouluissa kävi 4-10-vuotiaista lapsista vajaa kuusi prosenttia eli 23 300 lasta (Suomen evangelisluterilainen kirkko i.a.). Päiväkerhoissa kävi vuonna 2009, 3-5-vuotiaista lapsista 24,4 prosenttia, eli 43 000 lasta ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa 10,2 prosenttia, eli 12 500 lasta. Yhä useammat heistä tarvitsevat erityistä tukea ja joka kymmenes oireilee huolestuttavasti. Tilanne ilmenee kerhoissa levottomuutena ja työrauhaongelmina. (Suomen evangelisluterilainen kirkko i.a.)

Vuosi 2010 oli Euroopan köyhyyden ja syrjäytymisen teemavuosi. Suomen evangelisluterilainen kirkko ja Ruotsin kirkko järjestivät Helsingissä joulukuussa 2010 lapsiköyhyysseminaarin. Lapsiköyhyys on kasvanut koko Euroopan alueella viime vuosien aikana. Suomen evangelisluterilaisen kirkon arkkipiispa Mäkinen painotti

puheenvuorossaan, että yhteiskunnallisessa päätöksenteossa tulisi aina miettiä, miten päätökset vaikuttavat huonoimmassa asemassa oleviin lapsiperheisiin. Tällä hetkellä taloudellisen perusturvan tasoa tulisi nostaa erityisesti lapsiperheiden osalta. Ruotsin kirkon arkkipiispa Wejryd puhui myös siitä, kuinka lapsiköyhyys vaikuttaa yleensä koko ihmisen elämän ajan. Arkkipiispat allekirjoittivat julkilausuman, jossa he vetosivat Suomen, Ruotsin ja Euroopan Unionin päättäjiin, että kaikissa päätöksissä tulisi huomioida lasten hyvinvointia koskevat asiat. Myös kirkkojen on otettava huomioon päätöksenteossaan lapset ja lasten oikeudet. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.; Svenska Kyrkan i.a.)

3.1 Diakoniatyö auttamisen muotona

Kirkkolaissa seurakunnan tehtäviin luetaan jumalanpalvelusten pitäminen, kasteen ja ehtoollisen sekä muiden kirkollisten toimitusten pitäminen, kristillinen kasvatus ja opetus, sielunhoito, diakonia, lähetys ja muut kristilliseen sanomaan perustuvat julistus- ja palvelutehtävät (Kirkkolaki 1993/1054). Kirkkojärjestyksen mukaan seurakunnan ja sen jäsenten tulisi harjoittaa kristilliseen rakkauteen perustuvaa avun antamista erityisesti niille, joita muu apu ei tavoita (Kirkkojärjestys 1991/1055).

Auttamisen erityinen ilmentymä kirkossa on diakonia. Sana diakonia on alun perin kreikkaa ja sen merkitys liittyy palvelutehtävän tai viran hoitamiseen. (Latvus & Elenius, 2007, 13.) Diakonian määritelmiä on erilaisia, koska sen historia ja toiminta-alue ovat laajoja (Henttonen 1997, 38). Diakoniaa ohjaa rakkauden kaksoiskäskey ja kultainen sääntö. (Helosvuori, Koskenvesa, Niemelä & Veikkola 2002,73–81).

Diakoniaan kuuluu olennaisena osana niiden ihmisten puolustaminen, joilta ihmisarvo on viety tai joita ollaan unohtamassa (Mattila 2003, 10,11;Latvus 2009, 71). Diakonia on kutsuttu vahvistamaan seurakunnan tulevaisuuteen suuntautumista, elämän syvemmän merkityksen ja toivon löytymistä. Se pyrkii luomaan ihmisille itsestä huolenpidon edellytyksiä. (Helosvuori, Koskenvesa, Niemelä & Veikkola 2002,73–81; Kotila 2007, 10–11.) Diakonia pyrkii etsimään niitä yhteiskunnallisia rakenteita, jotka

ajavat yksilöitä ja ihmisryhmiä vaikeuksiin (Latvus 2009, 71).

Diakonia on yhteisöllisyyden diakoniaa, joka rakentuu vuorovaikutussuhteissa henkilökohtaisissa kohtaamisissa ja diakoniaseurakunnassa (Thitz 2006, 93; Järveläinen 1991, 90–93). Kirkko on diakoninen yhteisö, jonka olemiseen kuuluu kristillisen lähimmäisen rakkauden toteuttaminen. Silti diakonia toteutuu erityisellä tavalla järjestetyn diakoniatyön kautta, joka on konkreettista työssä olemista ja sen ehdoista säädetään virka- ja työehtosopimuksessa (Kotila 2007, 10). Diakoniatyö tukee yhteyden rakentamista ja on olemukseltaan ilon, ahdistuksen ja surun jakamista, rinnalle asettumista, kuuntelemista ja paneutumista siihen mikä on toiselle tärkeää. Diakonisen palvelun motiivina on Kristuksen rakkaus. (Helosvuori, Koskenvesa, Niemelä & Veikkola 2002, 73–81.) Diakoniatyön täytyy koko ajan kyetä muuttumaan arvioimalla, missä hätä on suurin ja ketkä ovat jäämässä apua vaille. Diakoniatyön tavoitteena on, että hätä päättyy. (Mattila 2003, 10–11.)

Diakoniatyön muotoja ovat diakoninen yksilötyö, -perhetyö, ja -yhteisötyö. Diakonisen yksilötyön auttamismenetelmiä ovat emotionaalinen, käytännöllinen ja hengellinen tuki sekä asiakkaitensa asianajavuustehtävä. Diakonisen perhetyön menetelmiä ovat kotikäynnit, vastaanottotyö, ryhmätoiminta, sekä emotionaalinen ja käytännöllinen tukeminen. Diakonisen yhteisötyön menetelmiä ovat ryhmätoiminta, erityisryhmien parissa tehtävä työ, seurakunnan ja sen sanoman julistaminen, tiedollinen tukeminen ja osallisuuteen tukeminen. (Rättyä 2009, 90–104.)

Lama-aikana 1990-luvulla, sosiaalityön asiakkaiden määrä kaksinkertaistui aiempaan verrattuna (Iivari & Karjalainen 1999). Laman seurauksena Suomen evankelisluterilaisen kirkon taloudellisen avun muodot kasvoivat. Taloudellisen avun oli tarkoitus olla hätäapua kriisivuosina, mutta kirkon taloudellisen ja sosiaalisen huolenpidon muodot ovat saaneet pysyvän roolin. (Juntunen, Grönlund & Hiilamo 2006, 53; Yeung 2007, 5.) Vastaanotolle hakeutui työttömiä, mielenterveysongelmaisia sekä ylivelkaantuneita aiempaa enemmän. (Yeung 2007, 5).

Vuonna 2009 diakoniatyön asiakkaina oli 209 519 henkilöä, mikä on 4,9 prosenttia Suomen keskiväkiluvusta. Asiakaskontakteja oli yhteensä 638 149. Diakoniatyön asiakkaista naisia oli 64,5 prosenttia ja miehiä 35,5 prosenttia. Diakonia-asiakkaista 59

prosenttia oli työkäisiä, kun vuonna 1992 vastaava prosenttiluku oli 40,6 (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.; Iivari & Karjalainen 1999, 24). Yksin asuvia asiakkaista oli suuri osa, 48,6 prosenttia, kahden huoltajan lapsiperheitä oli 11,3 prosenttia ja yksinhuoltajaperheitä 10,3 prosenttia. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.)

Vuonna 2009 asiakaskontaktien suurin syy oli taloudelliset ongelmat, joita oli 25,7 prosenttia kaikista kontakteista. Seurakunnissa myönnettiin yhteensä 138 712 kappaletta ruoka-avustuksia ja muita taloudellisia avustuksia myönnettiin 28 464 ruokakunnalle. Ruoka-avustusten määrä on noussut vuodesta 2007 lähtien. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.) Tilastoista ei käy ilmi tarkempaa syytä, mitkä taloudellisessa tilanteessa olevat tekijät ovat syynä asiakkuuteen (Juntunen, Grönlund & Hiilamo 2006, 95). Muita syitä asiakaskontakteilla olivat terveyteen ja sairauteen liittyvät kysymykset, ihmissuhdekysymykset, hengelliset kysymykset, työelämän kysymykset ja päihteisiin tai muihin riippuvuuksiin liittyvät kysymykset. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.)

3.2 Diakoninen perhetyö lapsiperheiden tukena

Lapsiperheeksi määritellään perhe, jossa on alle 18-vuotias kotona asuva lapsi. Suomessa oli vuonna 2007 kahden vanhemman perheitä 70,9 prosenttia, yksinhuoltaja perheitä 20 prosenttia ja uusperheitä 9,1 prosenttia. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos i.a.)

Lapsiperheet elävät monenlaisten haasteiden keskellä ja heidän hyväkseen tehdään moniammatillista työtä (Yrjölä 2009, 22). Köyhyysriski on kaikkein suurin yksinhuoltaja- ja monilapsisissa perheissä. Eräs huolestuttava piirre on kodin ulkopuolelle tapahtuvien lasten sijoitusten määrän kasvu. Perhediakonia kohdistuukin enemmän lastensuojeluasiakkuusperheisiin kuin ennaltaehkäisevään työhön (Rundgren 2010, 23). Lapsiperheiden köyhyydessä on kyse akuutista hädästä ja lasten tulevaisuuteen liittyvistä vaikutuksista. Paras tapa tukea lasten hyvinvointia on taata lapsille mahdollisimman hyvä koulutus, joka auttaa heitä menestymään työelämässä.

Tämä voi olla haasteellinen tehtävä erityisesti vähän koulutetuille yksinhuoltajille. Vähäinen koulutus sekä heikot kyvyt syventävät köyhyyden kierrettä. Korkeatasoiseen kerhotoimintaan tai päiväkotiin pääsy korvaisi köyhien perheiden lasten kotona saamaa hoidon puutetta. Seurakunnan iltapäiväkerhoon osallistuminen on erityisen tärkeää syrjäytymisvaarassa olevien perheiden lapsille. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 122.)

Kasvatustyö on käynyt vaativammaksi ja kasvattajat kokevat, että heihin kohdistuu suurempia odotuksia (Paarma, Huovinen, Huotari, Pihkala, Salmi, Heikka, Peura & Björkstrand 2008, 104). Lapsiperheiden tukemisesta ja lasten olojen parantamisesta ollaan poliittisesti yhtä mieltä, mutta käytännön toimenpiteiden toteuttaminen on hidasta. Kirkko haluaa puolustaa lasten oikeutta hyvään elämään. Seurakunnassa perhetyö on muotoutumassa perhekasvatuksen, lapsi- ja nuorisotyön sekä diakonian yhteiseksi työalueeksi. Perhetyötä on toiminta, jolla vahvistetaan perheiden ja niiden jäsenten hengellistä elämää, kasvua ihmisenä, toisista välittämistä ja heidän kunnioittamistaan, jaksamista vaikeissa elämäntilanteissa ja yhteyttä seurakuntaan (Suomen evankelisluterilaisen kirkkohallituksen julkaisuja 2009, 7). Perheiden hyvinvoinnista huolehditaan yhteistyössä kaikkien toimijoiden, yksityisten ja viranomaisten, kanssa. Diakoniatyöntekijät kohtaavat enemmän lapsia heidän perheidensä kanssa ja he pyrkivät tukemaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä. (Paarma, Huovinen, Huotari, Pihkala, Salmi, Heikka, Peura & Björkstrand 2008, 104–105.)

Diakoniatyössä kohdataan hyvin erilaisia perheitä. Perheet haluavat entistä enemmän tukea oman perhe-elämänsä kehittämiseen ja lasten kasvattamiseen. Perheet tarvitsevat tukea elämään kuuluvissa muutostilanteissa sekä niihin liittyvien kysymysten käsittelyssä. Perheillä on sellaista tuen tarvetta, johon se toivoo ulkopuolista apua. Tukea tarvitaan erityisesti silloin, kun ulkopuoliset tekijät häiritsevät elämää tai kun sairaus, onnettomuudet ja kuolema rikkovat perheen tasapainon. (Jääskeläinen 2002, 194–196.)

Sukulaiset ja tuttavat ovat tärkeitä perheen tukijoita (Jääskeläinen 2002, 196), mutta nykypäivänä läheiset tukiverkot usein puuttuvat ja vanhemmuus on yhä vaikeampaa. Uusia huolenpitomalleja ja asiantuntijapalveluja vanhempien tueksi on jouduttu luomaan myös tästä syystä. (Huhtanen 2007, 14.) Perheet eivät välttämättä osaa hakea

tarvitsemaansa tietoa, apua tai tukea asiantuntijoilta (Jääskeläinen 2002, 194). Toisaalta perheiden jaksamattomuus näkyy juuri siinä, että kodin kasvatusvastuuta siirretään asiantuntijoiden hoidettavaksi (Huhtanen 2007, 14). Diakoninen perhetyö tukee perheiden elämänhallintaa, auttaa heitä erilaisissa kriiseissä ja etsii toivoa antavia ratkaisuja elämään (Yrjölä 2009, 22–23).

Perhetyön erilaisissa toimintamuodoissa toteutetaan perhediakoniaa. (Jääskeläinen 2002, 194.) Rättyä (2009) on väitöskirjassaan tutkinut diakonista perhetyötä. Diakonisen perhetyön malli koostuu käsityksistä perheestä, perhetyön periaatteista, sekä perhetyön menetelmistä ja tukimuodoista. Perhetyön menetelmiä ja tukimuotoja olivat diakoniatyöntekijöiden kotikäynnit perheisiin, vastaanotot diakoniatuimistossa, lapsi- ja nuorisotyö, ryhmätoiminnat ja perheiden käytännöllinen ja emotionaalinen tukeminen. Perhetyö edellytti diakoniatyöntekijöiltä erityisiä ammatillisia valmiuksia. Diakoniatyöntekijät käsittävät perheen kokonaisuutena, jonka jäsenet saattavat kuluttaa tai voimaannuttaa toisia jäseniä. Perheisiin liittyviä vaikeuksia diakoniatyöntekijöiden mukaan ovat parisuhdeongelmat, lasten ja nuorten kasvatukseen liittyvät vaikeudet, sekä lisääntynyt lasten ja nuorten pahoinvointi. (Rättyä 2009, 56, 93–99.)

Perhetyön strategiassa on esimerkkejä siitä, kuinka seurakunnat voisivat kehittää omaa perhetyötään perhelähtoisempään suuntaan tekemällä esimerkiksi seurakunnan yhteistä perhetyön suunnitelmaa. Eri työalojen henkilöiden lisäksi perhetyössä panostetaan myös vapaaehtoistoimintaan. Työntekijät kehittävät omaa työtä perhelähtoisemmäksi ja tekevät verkostotyötä muiden toimijoiden kanssa. (Suomen evankelisluterilaisen kirkkohallituksen julkaisu 2009, 30.) Diakonisessa perhetyössä tulevaisuuden haasteina ovat esimerkiksi perheiden elämäntilanteiden muutokset, maahanmuuttajaperheiden lisääntynyt määrä asiakkaina, seurakunnissa eri työalojen välisen yhteistyön kehittäminen sekä yhteisvastuullisuuden uudelleen herääminen (Rundgren 2010, 23).

Suomen evankelisluterilainen kirkko tarjoaa vaikeuksissa oleville perheille perheneuvontaa, joka on kirkon työtä arjen keskellä. Perheneuvonnalla on kosketus perheiden arkielämään ja se tarjoaa arvokkaita yhteyksiä kirkon ja yhteiskunnan välille. Perheneuvonnassa kiinnitetään huomiota pyhän ja arjen, työn ja levon vuorottelun tärkeyteen perheiden elämässä. Perheneuvonnan ydinosaminen keskittyy parisuhteen

ja muiden lähi-ihmissuhteiden ongelmien käsittelyyn ja kriisitilanteista selviytymiseen. Työn keskeisenä arvona on asiakkaan näkökulmasta, tarkoitusten mukaisten ja riittävän kestävien auttavien suhteiden turvaaminen. Vuonna 2008 asiakkaan ilmoittamista tulonsyistä yleisimpiä olivat vuorovaikutusongelmat, erokysymykset, uskottomuus ja psykososiaaliset kriisit. Perheneuvontatyössä on tullut yhä keskeisemmäksi lapsen edun periaate. (Suomen evankelisluterilaisen kirkkohallituksen julkaisuja 2010, 10–28, 57–63.)

3.3 Lapsidiakonia – lapsen suora tukeminen

Lahden opinnäytetyön (2001), tarkoituksena oli herättää keskustelua lapsidiakoniasta. Lahti haastatteli opinnäytetyössään kuutta seurakunnan työntekijää, sekä kolmea lasten kanssa työskentelevää henkilöä. Lapsen tuen tarvetta Lahti tarkasteli surun näkökulmasta. Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että lapsidiakonia käsitteenä oli suurimmalle osalle haastatteluun osallistujista outo. Lapsen suora tukeminen, koettiin tärkeänä jo olemassa olevana toimintana kyseisissä seurakunnissa. (Lahti, 2001.)

Teoksessa Kaakaopyhäkoulusta lapsidiakoniaan Lindgren tuo esille sen, että diakoniatyössä on tiedon puutetta siitä, miten vaikeissa tilanteissa lapset voivat elää. Enemmän tiedetään ongelmista, mitä lapsiperheissä voi olla. Näiden perheiden elämä ei välttämättä koskaan muutu lapsen kasvua tai tervettä kehitystä tukevaksi, joten perhetyö on koettu tarpeelliseksi. Perhetyön tehtävänä on tukea vanhemmuutta, jossa oleellista on vanhempana olemiseen liittyvien vaikeuksien ratkaiseminen ja tällöin lapsia katsotaan vanhempien kautta. Lapsi tarvitsee myös itse tukea. Tästä nousee lapsidiakonian tarpeellisuus, jonka ydinajatus on, että annettava apu kohdistuu suoraan lapseen. (Lindgren 2000,23–24.) Lapsidiakoniassa ei puhuta häiriökäyttäytymisestä, jotta vältetään kuva, että lapsen käytös häiritsee aikuisia. Se olisi ensimmäinen merkki lapsinäkökulman vaihtumisesta aikuisnäkökulmaan. (Mattila 2003, 21–23.)

Lapsidiakonian tulisi olla ennaltaehkäisevää työtä ja sen tulisi reagoida lapsen turvattomuuteen hyvissä ajoin. Lapsidiakonian teemoja ovat nähdyksi tuleminen, turvallisuuden luominen, huolenpito, persoonan puolustaminen, keskipiston siirtäminen

vanhemmista lapsiin sekä vanhemmuuden vahvistaminen. Lapsi tarvitsee itselleen turvallisen aikuisen läsnäolon, mutta useat aikuiset eivät pysty tarjoamaan sellaista. Nähdäksi tuleminen tarkoittaa lapsen huomioimista omana itsenään, jolloin hänellä on mahdollisuus kertoa myös itse itsestään. Vaikka lapsidiakonian tulisi kohdistua suoraan lapseen, täytyy myös vanhemmuutta pyrkiä vahvistamaan. Vanhempia tulisi kohdella rohkaisevasti ja arvostaa heitä. Työntekijä voi tehdä yhteistyötä vanhemman kanssa ja he voivat yhdessä miettiä, kuinka vanhemmuus onnistuisi paremmin. (Mattila 2003, 8-20.)

Lapsidiakonian neljä peruseriaatetta ovat lapsilähtöisyys, ennakoiminen ja varhainen asioihin puuttuminen, turvallisen arjen keskeisyys sekä matala kynnyks. Lapsilähtöisyys tarkoittaa sitä, että kaikkia toimintatapoja ja ratkaisuja katsotaan lapsen näkökulmasta. Pyritään tekemään ratkaisuja, jotka tukevat lapsen kasvua ja vahvistavat hänen itsetuntoaan. Lapsi nähdään jo ennen kun hän oireilee turvattomuuttaan ja pahaa oloaan, tai silloin kun oireet ovat vähäisiä. Turvallinen arki on lapselle tärkeä, sitä voivat luoda esimerkiksi toistuvat kerhot ja leirit. On tärkeää, että lapsidiakoniaa toteutetaan muun arjen ohessa ja se on jatkuvaa. Tapahtumissa tulisi olla aina riittävästi aikuisia. Matala kynnyks on kutsu lapsille, koska vanhempien kielteinen suhtautuminen toimintaan on pois lapsilta. Täytyy olla toimintaa lapsille, joiden vanhemmilla ei ole vara kustantaa osallistumista. Tervetulleita ovat myös ne lapset, jotka eivät pysty olemaan paikalla säännöllisesti peruserien ollessa sekaisin. (Mattila 2003, 21–26.)

Heikan (2004), opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa lapsilähtöistä toimintatapaa Sininauhaliiton jäsenjärjestöissä. Sininauhaliitto on kristillinen päihdejärjestöjen keskusliitto, jossa on jäsenjärjestöjä ympäri Suomea. Heikka sai vastaukset 89 järjestöltä ja tutkimuksen näkökulmien lapsidiakonian ja lapsilähtöisyyden tukemiseksi hän haastatteli 12 alan asiantuntijaa ympäri Suomen. Opinnäytetyön tulokset osoittivat että kaikki vastaajat käsittivät lapsilähtöisyyden ja lapsidiakonian pääasiassa samalla tavalla. Lapsidiakonia näkyi kirkon käytännötyössä lapsi- ja perhetyön erilaisissa toiminnoissa, päiväkerhoissa, perhekerhoissa, tapahtumissa ja retkillä. Kasvatustyössä lapsidiakonia näkyi varhaisnuoriso- ja nuorisotyönkerhoissa, leireillä ja retkillä. Diakoniatyössä lapsidiakonia näkyi käytännössä retkillä, leireillä sekä kohdatessa avustettavia kriisissä olevia perheitä sekä kotikäynneillä. Järjestöissä lapsilähtöinen työote läpäisi lapsi- nuoriso- ja perhetyöhankkeet ja projektit. (Heikka, 2004.)

Helminen ja Kotisalo (2009) ovat tehneet laadullisen opinnäytetyön aiheesta ”Näe, kuule ja puolusta”: Evankelisluterilaisen seurakunnan työntekijöiden ajatuksia lapsidiakoniasta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää miten kirkon työntekijät ja päättäjät määrittelevät lapsidiakonia-käsitteen, miten se eroaa muusta lapsi- tai diakoniatyöstä ja miksi se on niin tärkeää. Vastauksia he saivat yhteensä kahdeksalta henkilöltä. Lapsidiakonia nähtiin lapsikeskeisenä, jossa korostetaan lapsen yksilöllistä huomioimista ja lapsen näkemistä. Lapsi nähtiin vahvasti osana perhettä; perhettä tukemalla autetaan myös lasta. Lapsidiakonian tärkeänä osana nähtiin ennaltaehkäisevä työ. Käytännössä lapsidiakonia nähtiin lapsen huomioimisena, perheen henkisenä, hengellisenä ja taloudellisena tukemisena. Vastauksista kävi ilmi, että yhteistyö koulujen kanssa on osa lapsidiakoniaa ja kotikäyntityö, leirit ja retket tukevat osaltaan lasten hyvinvointia. Lapsidiakoniaa pidettiin tärkeänä ja tarpeellisena, koska lasten ja nuorten hätä ja pahoinvointi ovat kasvaneet ja vanhemmuus on puutteellista. (Helminen & Kotisalo 2009.)

Vuonna 2002 tehtiin kysely Suomen evankelisluterilaisen kirkon diakoniatyöntekijöille lapsidiakoniasta. Tulosten perusteella lapsidiakonia nähtiin lapsiin kohdistuvaksi työmuodoksi, ja sitä toteutettiin useilla menetelmillä. Suurin osa kyselyyn vastaajista olivat sitä mieltä, että lapsidiakonia on perhetyön alaista työtä, vain 23 prosenttia kyselyyn vastanneista sijoitti lapsidiakonian diakoniatyön alaisuuteen. Vastanneista 98,9 prosenttia oli sitä mieltä, että lapsidiakoniassa olisi kehittämistä. Suurimpana kehittämistarpeena nähtiin, että seurakunnan eri työalojen yhteistyötä tulisi lisätä. Kysely lähetettiin 400 diakoniatyöntekijälle, jotka valittiin satunnaisotannalla suurimmista hiippakunnista. Vastauksia kyselyyn saatiin vain 28 prosenttia. (Selkälä & Inkinen 2003, 12.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla ja analysoida Limingan rovastikunnan seurakuntien diakoniatyöntekijöiden käsityksiä ja kokemuksia lapsidiakoniasta. Tavoitteena on tuottaa tietoa lasten ja perheiden auttamisesta lapsilähtöisen diakoniatyön kehittämiseksi Limingan rovastikunnan seurakunnissa.

Tutkimustehtävät ovat:

1. Mitä lapsidiakonia on diakoniatyöntekijöiden käsitysten mukaan?
2. Miten lapsidiakoniaa voidaan diakoniatyöntekijöiden käsitysten mukaan kehittää seurakunnassa?

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Tutkimusmenetelmäksi valitsimme laadullisen tutkimuksen, jolle on ominaista kuvailla tutkittavien näkökulmaa tutkittavaan ilmiöön. Opinnäytetyössä kuvaillaan Limingan rovastikunnan diakoniatyöntekijöiden käsityksiä lapsidiakoniasta. Meillä ei ole ennako-oletuksia lapsidiakonian toteutumisesta ja lapsilähtöisen diakoniatyön kehittämisestä Limingan rovastikunnan seurakunnissa. Aineisto analysoidaan induktiivisesti, jolloin opinnäytetyön tulokset nousevat aineistosta. (Eskola & Suoranta 2008, 13- 24.) Perehdyimme aluksi teorian kautta lastenoloihin Suomessa ja siihen, miten seurakunta antaa apua lapsille ja heidän perheilleen. Teorian pohjalta nousi tarkemmin esiin tutkittava ilmiö lapsidiakonia, josta on tärkeä saada lisää tietoa, sen vähäisten aikaisempien tutkimuksien vuoksi. (Uusitalo 2001, 52; Tuomi & Sarajärvi 2009, 18; Valli 2007, 103.)

5.1 Aineiston keruu

Keräsimme opinnäytetyön aineiston avoimia kysymyksiä sisältävällä kyselylomakkeella kaikilta (16) Limingan rovastikunnan seurakuntien diakoniatyöntekijöiltä sähköpostin välityksellä. Saimme vastauksia 10. (Metsämuuronen 2006, 83–85; Valli 2007, 111.) Testasimme kyselylomakkeen Limingan rovastikunnan ulkopuolella työskentelevällä diakoniatyöntekijällä ennen tutkimusaineiston keräämisen aloittamista. Palautteen perusteella muutimme kyselylomakkeen ulkoasua ja muotoilua selkeämmäksi, jotta aineisto vastaisi tutkimuskysymyksiimme mahdollisimman hyvin (Valli 2007, 102).

Lähetimme kyselylomakkeen diakoniatyöntekijöille, sillä diakoniatyöntekijät ovat niitä työntekijöitä seurakunnassa, joita lapsidiakonia koskettaa. Opinnäytetyön tutkimustehtäviin on järkevin tapa saada vastaukset kysymällä diakoniatyöntekijöiltä itseltään, mitä lapsidiakonia on ja miten sitä voidaan kehittää. (Eskola & Suoranta 2008, 86). Valitsimme kyselylomakkeen aineistonkeruumenetelmäksi, sillä tavoitteena oli kysyä diakoniatyöntekijöiltä vain opinnäytetyön tarkoituksen kannalta merkittäviä

kysymyksiä. Tavoitteena oli saada vastaus jokaiseen kysymykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72, 75.)

Keräsimme aineiston sähköpostilla, joten ohjeistimme diakoniatyöntekijöitä vastaamaan kyselyyn sähköpostiviestillä. Mietimme kyselylomakkeen pituuden huolellisesti. Liian pitkä lomake olisi voinut saada diakoniatyöntekijät luopumaan vastaamisesta jo ennen siihen tutustumista. Liian pitkän lomakkeen vuoksi opinnäytetyön luotettavuus olisi saattanut myös kärsiä, sillä pitkä kysely saattaa lisätä viimeisten kysymysten pohtimatonta vastaamista. (Valli 2007, 104,105.)

Kyselylomake sisälsi avoimia kysymyksiä ja kyselylomakkeen sisältämät kysymykset olivat kaikille diakoniatyöntekijöille samat. He saivat vastata kysymyksiin omin sanoin (Eskola & Suoranta 2008, 86). Kyselylomakkeen kysymykset noudattivat systemaattista järjestystä, niin että kysymykset 1-5 (liite 1): Mitä lapsidiakonia on? Mitä lapsidiakonia mielestäsi käytännössä tarkoittaa? Millä tavoin lapsi tulee kohdatuksi diakoniatyössä? Miten lapsidiakonia toteutuu? Millaisissa tilanteissa kohtaat lapsen diakoniatyössä? sekä Millaista konkreettista apua koet antaneesi suoraan lapsille/lapselle? vastasivat ensimmäiseen tutkimustehtävään Mitä lapsidiakonia on diakoniatyöntekijöiden käsitysten mukaan? Kyselylomakkeen kysymys 6 (liite1): Millä tavoin lapsidiakoniaa tulisi mielestäsi kehittää seurakunnissa? vastasi toiseen tutkimustehtävään Miten lapsidiakoniaa voidaan diakoniatyöntekijöiden käsitysten mukaan kehittää seurakunnassa?

5.2 Aineiston analyysi

Tallensimme kyselylomakkeen vastaukset erilliselle asiakirjalle, jonka jälkeen poistimme vastaukset sisältävät sähköpostiviestit. Analysoimme aineiston käyttäen aineistolähtöisen sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Kuvailimme sisällönanalyysimenetelmällä Limingan rovastikunnan seurakuntien diakoniatyöntekijöiden käsityksiä ja kokemuksia lapsidiakoniasta ja lapsidiakonian toteutumisesta Limingan rovastikunnan seurakuntien diakoniatyössä. Aineistolähtöinen

analyysi tarkoittaa teorian rakentamista empiirisestä aineistosta lähtien ikään kuin alhaalta ylös. Aineistolähtöinen analyysi on tarpeellinen, sillä tieto lapsidiakonian olemuksesta Limingan rovastikunnan seurakunnissa on tarpeellista, jotta sitä voitaisiin kehittää. (Eskola & Suoranta 2008, 19.)

Miles ja Huberman (1984) kuvaavat sisällönanalyysin menetelmää kolmivaiheiseksi prosessiksi, johon kuuluu aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen. Toteutimme aineiston analysoinnissa tätä kolmivaiheista aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmää. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.) Aineiston kokonaisuutta hahmotimme tutkimustehtävien avulla (Alasuutari 2001, 40). Tutustuimme aineistoon lukemalla ja tarkastelemalla kyselylomakkeen vastauksia tutkimustehtävien pohjalta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

Kirjoitimme aineiston ensin kokonaisuudessaan auki kysymys kysymykseltä. Valitsimme analyysiyksiköksi lausuman, joka mahdollisti sen, että saimme yhdestä lauseesta monta ajatuskokonaisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110). Koodasimme lausumat vastaajien mukaan. (Eskola & Suoranta 2008, 156.) Lausumat kirjattiin tutkimustehtävittäin.

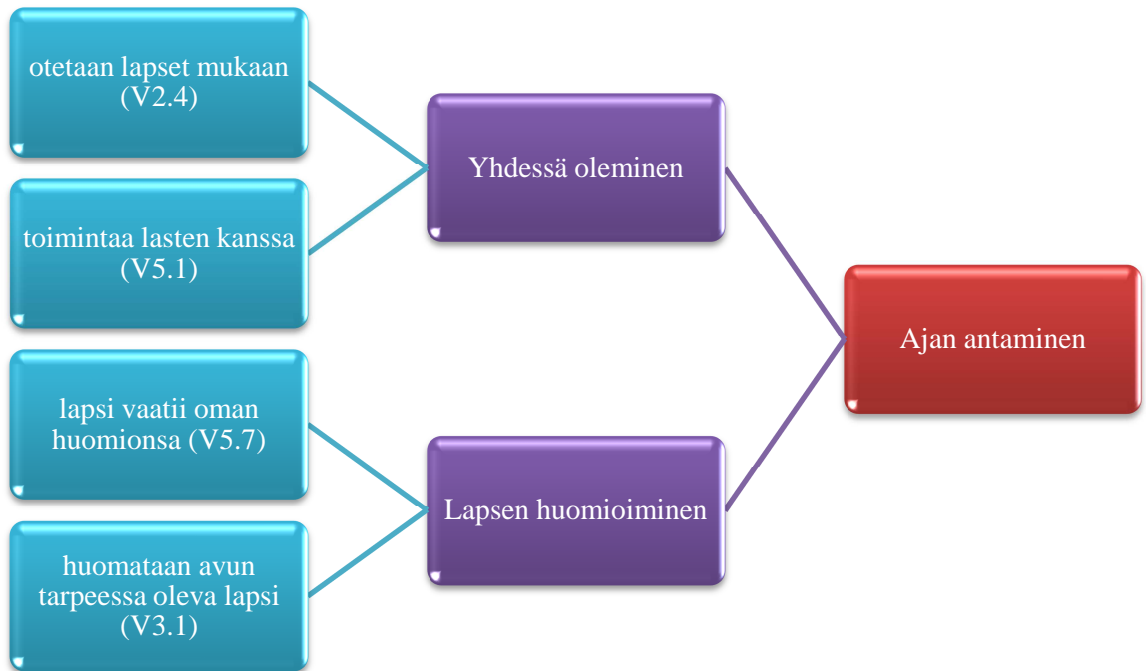
Koodinimen ensimmäinen merkki (V1) kuvaa vastaajaa. Merkki (V1.1) on valmis koodinimi, joka kertoo vastaajan lisäksi, monennestako vastaajan lausumasta on kysymys. (Eskola & Suoranta 2008, 156.) Tutkimustehtävään 1: Mitä lapsidiakonia on? vastaukseksi saatiin seuraavia lausumia: otetaan lapset mukaan (V2.4), toimintaa lasten kanssa (V5.1), lapsi vaatii oman huomionsa (V5.7) huomataan avun tarpeessa oleva lapsi (V3.1). (Tuomi & Sarajärvi 2004, 109–113.)

Esitimme tutkimustehtävien mukaisia kysymyksiä aineistolle, jotta saimme aineistosta esiin oleellisimman sisällön. Ryhmittelimme tutkimustehtäviin vastaavat lausumat niiden yhtäläisyyksien mukaan. Lausumista; otetaan lapset mukaan (V2.4), toimintaa lasten kanssa (V5.1), lapsi vaatii oman huomionsa (V5.7) huomataan avun tarpeessa oleva lapsi (V3.1) nimesimme alaluokiksi; yhdessä oleminen ja lapsen huomioiminen. Yläluokat muodostuivat alaluokkia yhdistelemällä. Yhdistämällä alaluokat yhdessä oleminen ja lapsen huomioiminen saimme yläluokaksi ajan antaminen (kuvio 1).

LAUSUMA

ALALUOKKA

YLÄLUOKKA

Kuvio 1. Esimerkki lausumien luokittelusta.

6 TULOKSET

Lapsidiakonia oli Limingan rovastikunnan diakoniatyöntekijöiden käsitysten mukaan lapsen ja perheen tukemista yhteistyössä seurakunnan eri työalojen sekä kunnan kanssa. Diakoniatyöntekijöiden käsitysten mukaan, lapsidiakoniaa voidaan kehittää lisäämällä diakoniatyöntekijöiden ammattitaitoa ja kehittämällä seurakunnan toimintaa lapsilähtöisemmäksi.

6.1 Lapsidiakonia lapsen ja perheen tukemisena

Tärkeänä asiana diakoniatyöntekijät kokivat lapsen ja perheen tukemisessa lapsen kokonaisvaltaisen auttamisen ja perheen tukemisen moniammatillisesti. Lapsen kokonaisvaltaista auttamista diakoniutyöntekijöiden käsitysten mukaan oli lapsen kohtaaminen, ajan antaminen lapsille, aineellinen, henkinen ja hengellinen auttaminen sekä ennaltaehkäisevä työ. Diakoniatyöntekijät korostivat perheiden tukemista moniammatillisesti, joka tarkoitti perhetyötä ja moniammatillisen yhteistyön toetutumista siinä. (kuviio 3.)

6.1.1 Lapsen kokonaisvaltainen auttaminen

Diakoniatyöntekijät kertoivat kohtaavansa lapsia vastaanotolla, kotikäynneillä, kriisityössä ja seurakunnan eri tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Kunnan kanssa tehtävässä yhteistyössä diakoniatyöntekijät kohtaavat lapsia kouluissa ja laitoksissa. Diakoniatyöntekijät kertoivat, että lapsi tulee kohdatuksi myös silloin, jos hän on kokenut kriisin. *Jos toinen vanhemmista on kuollut, luonnollisesti lapset kohdataan* (V9.3) Seurakunnan tilaisuuksia ja tapahtumia, joissa lapsia kohdattiin, olivat perhekerhot, perheretket ja perheleirit. Diakoniatyöntekijät kertoivat kohtaavansa lapsia myös kirkkopyhissä. Diakoniatyöntekijät kertoivat, että leirit ja retket olivat hyviä

kohtaamisen paikkoja, sellaisten lasten kanssa, joita muu apu ei tavoita. *Leiripäivä tarjosi toiminnallisen päivän niille lapsille, joilla ei muuten ole voimavaroja lähteä mihinkään virkistäytymään* (V8.10).

Lapsen kokonaisvaltainen auttaminen tarkoitti diakoniatyöntekijöiden käsitysten mukaan lapsen huomioimista, yhdessä olemista, sekä lapsen auttamista ja ennaltaehkäisevää työtä. Huomioiminen tarkoitti lapsen nähyksi tulemista, kuuntelemista, syliin ottamista ja diakoniatyöntekijän halua tietää, mitä lapselle kuuluu. *Sylissä istuminen on pienimmille tärkeää* (V8.10). Lapsen arvostamista oli lapsen omien ajatusten kuuntelemista ja lapsen kunnioittamista omana itsenään. Jossakin perheissä lapset tiesivät, että diakoniatyöntekijällä oli aikaa myös heille ja he osasivat odottaa hänen tulemistaan. *Kirja oli aina etukäteen valittuna ja he tulivat sen kanssa jo usein ovelle minua vastaan* (V8.7).

Lapsen kokonaisvaltaisessa auttamisessa diakoniatyöntekijöiden mukaan oli tärkeää ajan antaminen, joka piti sisällään yhdessä olemista, ryhmätoimintaa, leirejä ja retkiä. Vanhempien ollessa pois kotoa, lasten ei tarvinnut olla yksin kotona, sillä diakoniatyöntekijät kertoivat seurakunnan järjestävän *iltapäivisin ryhmätoimintaa alaluokan oppilaille, joilla ei ole ketään vanhempaa kotona* (V1.1). Vertaistukiryhmissä, kuten sururyhmissä, lapset pystyivät puhumaan ja käsittelemään omia huoliaan. Perhekerhoissa, leireillä ja retkillä lapset huomioitiin erityisesti. Perheleireille oli *kutsuttuina ne lapsiperheet, joissa on monia vaikeuksia* (V8.12). Diakoniatyöntekijät kokivat tärkeäksi, ettei diakonialapsiperheiden tarvinnut maksaa leireistä ja retkistä.

Lapsen kokonaisvaltaista auttamista oli diakoniatyöntekijöiden käsitysten mukaan lapsen huomioimisen ja ajan antamisen lisäksi lapsen auttaminen aineellisesti, henkisesti ja hengellisesti. Diakoniatyöntekijät kertoivat auttaneensa lapsia ruoka-avun turvin. *Muistan yhden kotikäynnin, jossa lapsi ilahtui ja hyppi riemusta kun vein ruokakassin jossa oli nakkeja* (V1.6). Aineellinen auttaminen merkitsi harrastusten tukemista, lasten vaatettamista, joululahja-avustusten antamista, sekä lääkkeiden hankkimista lapsille. Lapsen henkinen tukeminen tarkoitti diakoniatyöntekijöiden mukaan lapsen rinnalla kulkemista, sekä hädässä elävän lapsen auttamista. Diakoniatyöntekijät kertoivat antaneensa lapsille turvaa, rajoja ja rakkautta, sekä *toivoa*

siihen, että asiat voivat kääntyä parhain päin (V8.6). Hengellistä tukea diakoniatyöntekijät kokivat antaneensa välittämällä *lapselle rakkauden sanomaa* (V6.10). Hengellinen auttaminen sisältyi diakoniatyöntekijöiden mukaan kristilliseen kasvatukseen.

Diakoniatyöntekijät toivat lapsen kokonaisvaltaisessa auttamisessa esiin ennaltaehkäisevän työn merkityksen. Lapsidiakonia oli heidän käsitysten mukaan *lasta uhkaavan hädän ennaltaehkäisemistä* (V1.3). Diakoniatyöntekijät olivat sitä mieltä, että ennaltaehkäisevän työn tulee olla lapsidiakonian keskiössä.

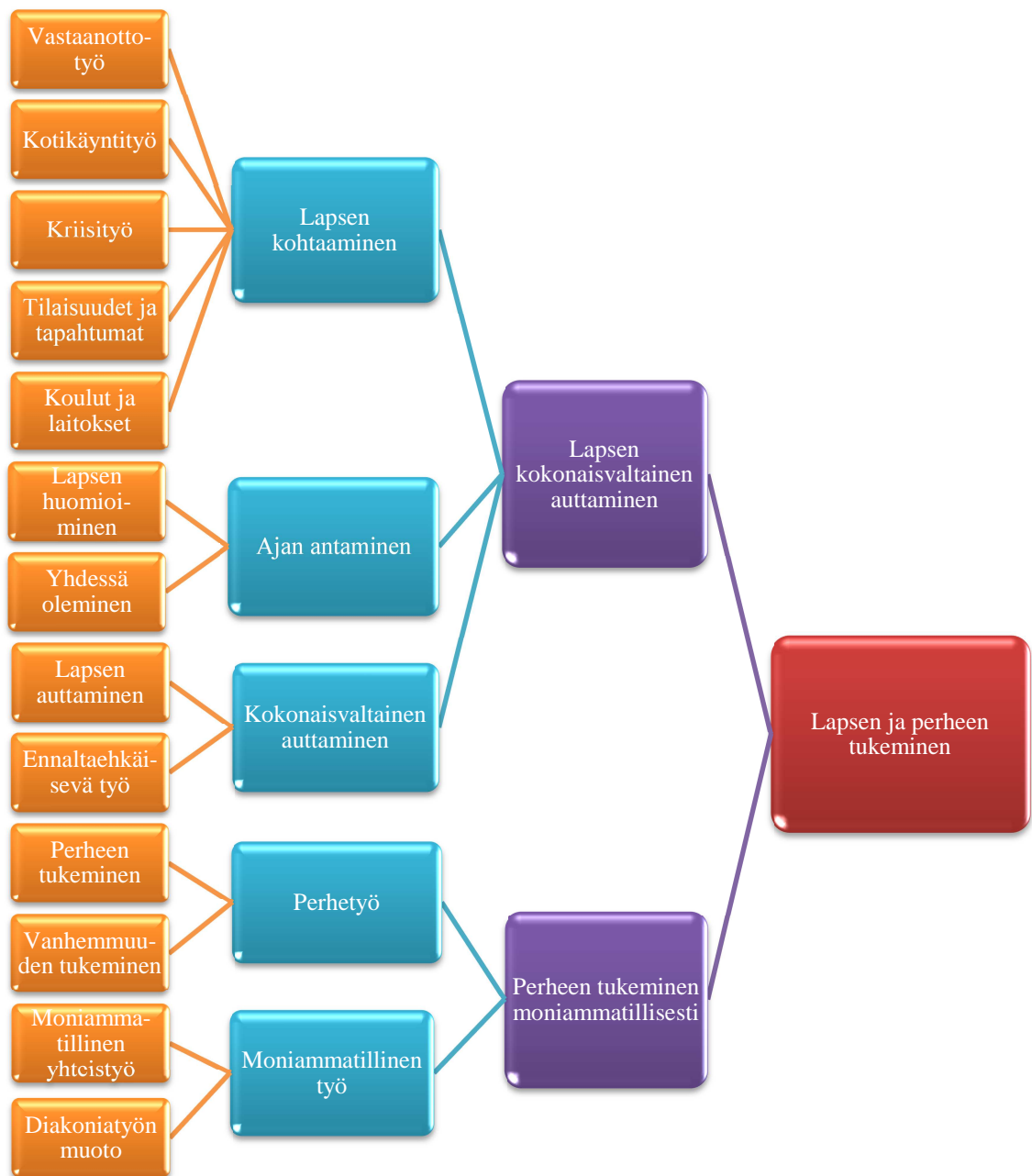
Lapsidiakoniaa pidettiin diakoniatyöntekijöiden keskuudessa samantyyllisenä kuin aikuisdiakoniaa, jossa toteutuvat samat diakoniatyön periaatteet. *Diakoniatyö määriteltiin kokonaisvaltaiseksi* ja se kohdistui aikuisten lisäksi lapsiin. Osa diakoniatyöntekijöistä ei tuntenut lapsidiakonia-käsitettä, tai he eivät osanneet määritellä sille yhtä oikeaa vastausta. *Jokaisella diakoniatyöntekijällä voi olla omanlaisensa käsitys asiasta* (V9.3).

6.1.2 Perheen tukeminen moniammatillisesti

Limingan rovastikunnan seurakuntien diakoniatyöntekijöiden mukaan lapsidiakoniaa oli lapsen kokonaisvaltaisen auttamisen lisäksi vanhempien ja perheen tukeminen. Diakoniatyöntekijät kertoivat, että *kaikissa tapauksissa yritetään ottaa koko perhe huomioon* (V2.13). Auttamalla perhettä tulivat myös lapset autetuiksi. Perheen tukemista olivat toiminta lasten kanssa sekä vanhemmuuden tukeminen. Vanhemmuutta diakoniatyöntekijät kertoivat tukeneen lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa, sekä lasten kriisitilanteissa. Diakonityöntekijät kertoivat, että yhdessä vanhempien kanssa *mietitään miten arki onnistuu perheissä joissa on vaikeuksia* (V2.4). Diakoniatyöntekijät kokivat tärkeäksi perheen tukemisessa yhteistyö kunnan työntekijöiden, sekä seurakunnan työalojen kanssa. Diakoniatyöntekijät tekivät *yhteistyötä lastenohjaajien* (V8.5) ja varhaiskasvattajien kanssa, jolloin heiltäkin oli tullut pyyntöjä lasten auttamiseksi. Kun diakoniatyöntekijällä ei ollut itsellään valmiuksia auttaa, hän ohjasi lapsen oikean avun piiriin. Jos diakoniatyöntekijät

huomasivat asiakasperheessään niin suuria ongelmia, että lasten turvallisuudessa oli puutteita, he olivat yhteydessä sosiaalityöntekijään. *Lastensuojelu asiakkuuden uhatessa diakoniatyöntekijä on kumppanina lastensuojelun sosiaalityöntekijöille (V7.6).*

ALALUOKKA   YLÄLUOKKA   PÄÄLUOKKA   YHDISTÄVÄ LUOKKA

Kuvio 3. Lapsidiakoniaa kuvaavat luokat.

6.2 Työntekijöiden ammatillisuuden kehittäminen

Diakoniatyöntekijöiden käsitysten mukaan lapsidiakoniaa voitaisiin kehittää lisäämällä diakoniatyöntekijöiden tietotaitoa, nostamalla lapsidiakonian arvostusta, verkostoitumalla yhteistyökumppanien kanssa ja kehittämällä seurakunnan toimintaa lapsilähtöisemmäksi (kuvio 4).

Diakoniatyöntekijät olivat sitä mieltä, että heidän tulisi saada lisäkoulutusta, jotta he voisivat toteuttaa lapsidiakoniaa paremmin. Diakoniatyöntekijät kokivat, että *lasten kanssa oli oltava tarkkana, ettei tee vahinkoa heidän kehitykselleen* (V2.5). Vastauksissa ilmeni diakoniatyöntekijöiden pieni palkka, joka ei kuitenkaan kannusta heitä kouluttautumaan lisää. Diakoniatyöntekijät ehdottivat myös lapsidiakonian toteuttamista jonkun projektin kautta. Diakoniatyöntekijät kokivat, että lapsidiakoniaa voitaisiin toteuttaa myös yhteistyössä lapsityön kanssa. *Lapsidiakonian tulisi olla läpäisevä yhteinen diakonian ja lapsityön hanke* (V7.1).

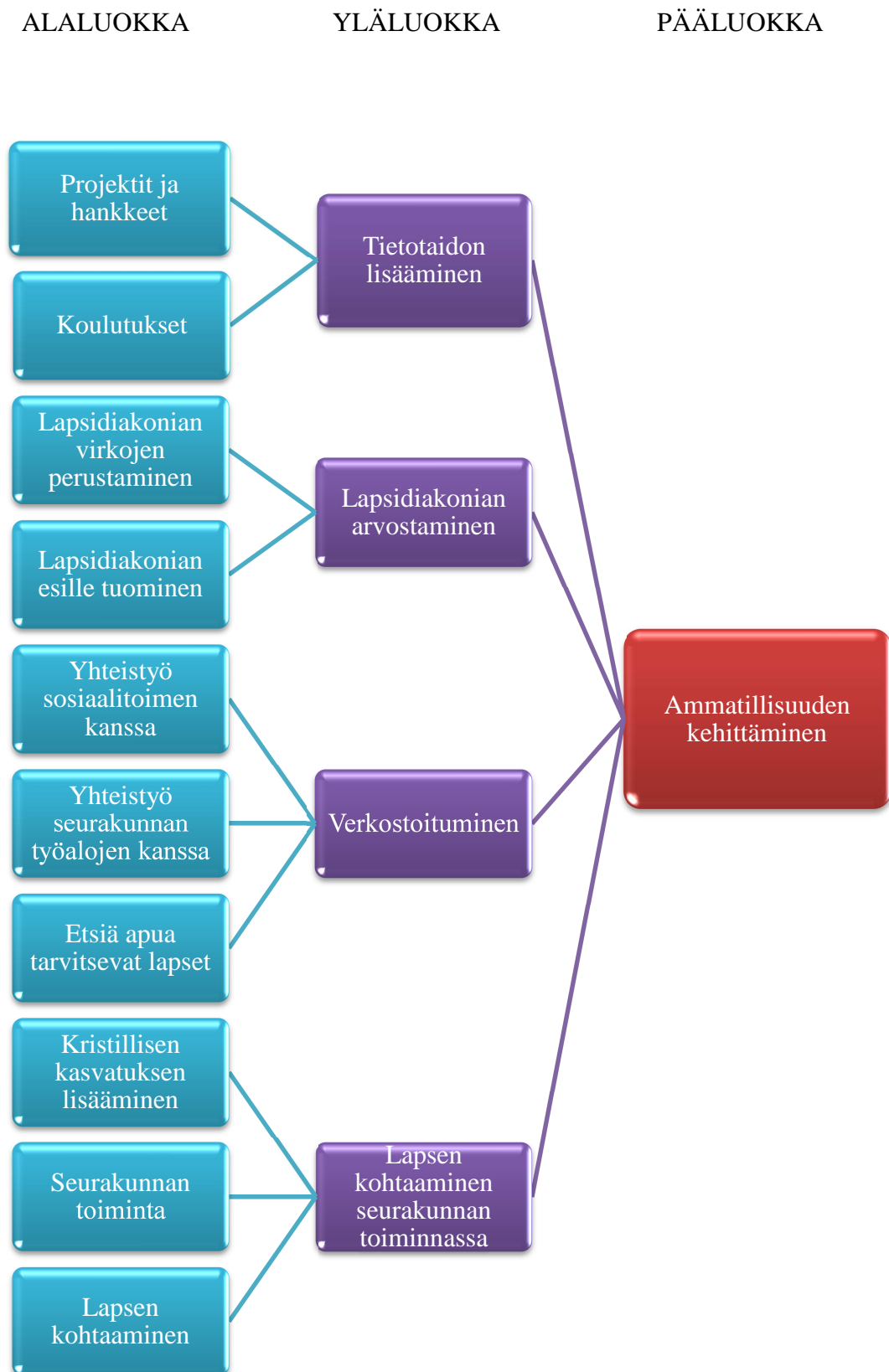
Diakoniatyöntekijät kokivat, että lapsidiakoniaa voitaisiin nostaa enemmän esille perustamalla erikseen lapsidiakonian virkoja. Diakoniatyöntekijöiden käsitysten mukaan isommissa kaupungeissa on enemmän ongelmaperheitä, joten lapsidiakonian työntekijät voisivat keskittyä heihin. *Lapsidiakonian virkoja tarvittaisiin ainakin isoihin kaupunkeihin, joissa on paljon enemmän ongelmaperheitä* (V3.7). Diakoniatyöntekijät olivat sitä mieltä, että *lapsidiakoniaa* ei ehkä riittävästi arvosteta seurakuntien tehtävissä ja sen tärkeyttä ei ole tuotu tarpeeksi esille. Diakoniatyö on laaja-alaista, joten lapsidiakonian toteuttamiseen tulisi saada seurakuntien muiltakin työntekijöiltä taustatukea. Lapsidiakoniaa voitaisiin kehittää kunkin seurakunnan resurssien mukaan.

Diakoniatyöntekijöiden mukaan lapsidiakoniaa voitaisiin kehittää verkostoitumalla niin seurakunnan eri työalojen kuin sosiaalitoimen kanssa. Diakoniatyöntekijät olivat sitä mieltä, että lapsidiakoniaa voitaisiin kehittää *yhteisiä retkiä sosiaalitoimen kanssa yhdessä järjestäen* (V7.5). Diakoniatyöntekijät kokivat myös kehittämistarpeita seurakunnan työalojen yhteistyössä. *Aletaan tekemään enemmän tiimityötä leiri asioissa muiden työmuotojen kanssa joilla on kokemusta enemmän lapsista* (V2.7).

Diakoniatyöntekijät kokivat, että verkostoitumalla kunnan ja seurakunnantyöalojen kanssa voitaisiin tehostaa myös etsivää työtä.

Diakoniatyöntekijöiden käsitysten mukaan seurakunnan työntekijöiden ammatillisessa toiminnassa lapsen huomioiminen ja kohdatuksi tuleminen, sekä kristillisen kasvatuksen lisääminen kehittäisivät lapsidiakoniaa. Diakoniatyöntekijöiden mukaan tulisi pyrkiä kuuntelemaan ja huomioimaan lapsia enemmän. Diakoniatyöntekijät kokivat, että diakoniatyössä huomio kiinnittyy liian usein aikuisiin. Lapsille tulisi järjestää ryhmiä, kerhoja, retkiä ja leirejä joissa lapset saisivat suoraa tukea ja heidät kohdattaisiin. Diakoniatyöntekijät kokivat tärkeäksi, että lapset otettaisiin enemmän toimintaan mukaan ja heille tarjottaisiin yhteisiä hetkiä enemmän.

Lasten tukemisen toimintamalleja kerhoissa diakoniatyöntekijöiden mukaan voisi olla sadun, musiikin ja käsillä tekemisen muodot. Lapsen surua diakoniatyöntekijät eivät halunneet ohittaa ja heidän mielestään olisi *hyvä järjestää esim. sururyhmiä lapsille* (V4.5). Diakoniatyöntekijät kokivat myös, että lasten vanhemmilla on lapsiin suuri merkitys. *Lapsen koti on vanhempien hyvä parisuhde* (V4.1). Diakoniatyöntekijät kokivat, että tärkeää olisi tukea eronneiden vanhempien lapsia.

Kuvio 4. Lapsidiakonian kehittämistä kuvaavat luokat.

7 TULOSTEN VERTAILUA AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN

Lapsidiakonia määriteltiin opinnäytetyön tuloksissa lapsen ja perheen tukemiseksi, joka sisältää lapsen kokonaisvaltaisen auttamisen, lapsen kohtaamisen sekä perheen tukemisen moniammatillisesti. Ajan antaminen lapselle piti sisällään lapsen huomioimisen ja yhdessä olemisen. Helmisen ja Kotilan opinnäytetyön tuloksissa nousi esille myös lapsen huomioiminen, näkeminen ja kuuleminen (Helminen & Kotila 2009, 28). Sininauhaliiton Väkkärä-projektin yhteydessä tehdyn kyselyn mukaan lapsidiakonian ajateltiin olevan lapsiin kohdistuva työmuoto, jota toteutetaan useilla eri menetelmillä (Selkälä & Inkinen 2003, 13–14).

Opinnäytetyön tulosten mukaan lapsidiakonian yksi tärkeä osa on ennaltaehkäisevä työ, jonka tulisi olla keskiössä ja ohjata diakoniatyöntekijöiden työtä. Helmisen ja Kotilan opinnäytetyön tuloksissa kävi ilmi myös ennaltaehkäisevän työn tärkeys. Perhettä tulisi auttaa ennen kuin elämäntilanne ajautuu kokonaan kriisiin. (Helminen & Kotila 2009, 28.) Huttusen tulosten mukaan ennaltaehkäisevän työn merkitys sekä varhainen asioihin puuttuminen on tärkeää lapsidiakonian toteutumisessa (Huttunen 2007, 52).

Suomen evankelisluterilaisen kirkon 400 diakoniatyöntekijöiden mukaan lapsidiakonia on perhetyön alaista työtä (Selkälä & Inkinen 2003, 12). Limingan rovastikunnan diakoniatyöntekijöiden käsitys lapsidiakoniasta oli paljon samankaltainen. Diakoniatyöntekijät toivat ilmi lapsidiakoniaa määritellessään, että tukemalla vanhempia, perhettä ja vanhemmuutta, he tukevat lasta. Rättyän väitöskirjassa tuli myös esille se, että perhe on yksilöistä koostuva kokonaisuus, jossa yhdelle annettu apu vaikutti myös muihin perheenjäseniin (Rättyä 2009, 93).

Opinnäytetyön tuloksista ilmeni, että lapsidiakonia on lapsen kokonaisvaltaisen auttamisen lisäksi perheen tukemista moniammatillisesti. Vanhempien ja vanhemmuuden tukeminen oli Limingan rovastikunnan diakoniatyöntekijöiden mielestä tärkeää. Perhetyössä sekä vanhemmat että lapset tulevat autetuiksi. Rättyän tutkimustuloksista kävi ilmi, että parisuhde- ja perhetyö olivat tärkeitä työmuotoja,

joilla pystyttiin vaikuttamaan koko perheen hyvinvointiin. Diakoniatyöntekijöiden mielestä vanhemmat tarvitsivat tukea kasvatustehtävässään. (Rättyä 2009, 70.) Huttunen (2007) korostaa perheen kokonaisvaltaista tukemista ja tuo esiin perhetyön kehittämistarpeen. Perhetyön kehittäminen toteutuu tiedotuksen ja työntekijöiden koulutuksen kautta. (Huttunen 2007, 52–56.)

Opinnäytetyön tuloksista kävi ilmi, että lapsidiakoniaa tulisi nostaa enemmän esille. Huttunen (2007) mukaan lapsidiakonian koettiin jossain määrin toteutuvan Porin seurakuntayhtymän seurakunnissa, mutta sen periaatteisiin pitäisi kiinnittää enemmän huomiota. Opinnäytetyön tulokset osoittivat samoin. Lapsidiakonian toteutuminen vaatii lapsidiakonian arvostamista ja sen esiin nostamista. Lapsilähtöisen diakoniatyön toteutuminen edellyttää diakoniatyöntekijöiden tietotaidon lisäämistä ja kouluttautumista. Lahden (2001) mukaan lasten kanssa työskentely voi vaatia lisää koulutusta, jotta työntekijänä pystyy käsittämään lapsen maailmaa paremmin. (Lahti 2001, 30.)

Lapsidiakonikyselyssä 98,9 prosenttia vastanneista oli sitä mieltä, että lapsidiakoniassa olisi kehittämistä, myös Limingan rovastikunnan diakoniatyöntekijät kokivat lapsidiakonian kehittämisen tärkeäksi. Kehittämistarpeena sekä lapsidiakonikyselyihin vastanneiden diakoniatyöntekijöiden mukaan, että Limingan rovastikunnan diakoniatyöntekijöiden mukaan nähtiin, että seurakunnan eri työalojen yhteistyötä tulisi lisätä. (Selkälä & Inkinen 2003, 12.) Lahti (2001) tuo samoin esiin yhteistyön tärkeyden vanhempien, kunnan ja seurakunnan kanssa. (Lahti 2001, 30.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Diakoniatyössä lapsia huomioidaan ja heille annetaan aikaa. Lapsidiakonia on lapsen ja perheen tukemista. Lapset tarvitsevat aineellista, henkistä ja hengellistä tukemista. Diakoniatyössä seurakunnan tilaisuudet ja tapahtumat ovat lasten kohtaamisen paikkoja. Lapsidiakonia toteutuu tukemalla lapsia, perheitä ja vanhemmuutta yhteistyössä kunnan ja seurakunnan eri työalojen kanssa. Tästä voidaan päätellä, että lapsidiakonian toteutuminen vaatii eri työalojen yhteistyön ja lapsilähtöisen näkökulman ylläpitämistä diakoniatyössä.

2. Lapsidiakonia on seurakunnissa vielä vähäistä. Moniammatillinen verkostoituminen tehostaisi etsivää työtä. Lapsidiakonian toteutumisen edellytyksenä on kunnan ja seurakunnan eri työalojen yhteistyö jota on edelleen tehostettava. Tästä voidaan päätellä, että seurakunnan toimintaa tulisi kehittää lapsilähtöisemmäksi. Lapsidiakonian kehittäminen edellyttää diakoniatyöntekijöiden ammatillisuuden vahvistamista kouluttautumalla ja lisäämällä tietotaitoa lasten auttamisesta.

9 OPINNÄYTETYÖN ETIIKKA JA LUOTETTAVUUS

Tutkimusetiikka voidaan määritellä tutkijan ammattietiikaksi (Kuula 2006, 21, 23). Tutkijaa koskevat samat arvot, normit ja eettiset periaatteet, kuin muitakin ihmisiä. Tutkijan vastuuseen kuuluu eri eettisten periaatteiden soveltaminen tutkimustoiminnan eri vaiheisiin. Tutkijan ammattietiikka on ensiarvoisen tärkeää tiedostaa tutkimusta tehdessä. Toteutimme opinnäytetyössä eettisiä periaatteita. (Pietarinen 2002, 58–59.)

Opinnäytetyön aiheen valinta oli eettinen ratkaisu. Aihetta ei ole Limingan rovastikunnissa tutkittu aiemmin ja lapsidiakonia on käsitteenä varsin uusi. Valitsimme aiheen siksi, että se on merkitykseltään tärkeä lasten olot huomioiden suomalaisessa yhteiskunnassa ja diakoniatyössä. Näimme tärkeäksi nostaa esiin lasten hyvinvointia uhkaavia tekijöitä, sillä lapsidiakonian tehtävä on vastata lasten hätään. Aiheen valinnassa olemme huomioineet omat lähtökohtamme tutkia lapsidiakoniaa Limingan rovastikunnan seurakunnissa, kun suuntaudumme opinnoissamme lapsiin ja nuoriin, sekä diakoniatyöhön. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 26–28.)

Opinnäytetyösuunnitelmamme ja tutkimuslupamme valmistuttua, lähestyimme diakoniatyöntekijöitä saatekirjeellä (Liite 2), jossa kerroimme tutkittavasta aiheesta ja aineistonkeruumenetelmästä. Opinnäytetyön aineisto kerättiin Limingan rovastikunnan diakoniatyöntekijöiltä. Opinnäytetyöhön osallistuvien henkilöiden kohtelu huomioitiin eettisesti. Teimme kirjallisen sopimuksen yhteistyötahon kanssa. Lähetimme opinnäytetyösuunnitelmamme yhteistyösopimuksen yhteydessä, jotta kyselyyn osallistuvat diakoniatyöntekijät voivat perehtyä opinnäytetyön tarkoitukseen ja tavoitteeseen. Suostumuksen tarkoitus oli estää tutkimukseen osallistuvien ihmisten manipulointi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 26–28.)

Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista. Kyselylomakkeet lähetettiin sähköpostitse ja vastaukset koodattiin (esimerkiksi vastaaja 1, vastaaja 2) ja tallennettiin erilliselle asiakirjalle. Kyselylomakkeen tallentamisen jälkeen diakoniatyöntekijöiden lähettämät sähköpostit poistettiin kokonaan, jotta seurakunnat ja osallistujien henkilötiedot eivät

tulleet näkyville opinnäytetyöhön. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 5.) Huomasimme aineistonkeruun jälkeen, että olisimme voineet toteuttaa kyselyn diakoniatyöntekijöiden yhteisessä kokouksessa. Tällöin olisimme saaneet vastaukset täysin nimettöminä, eikä meidän olisi täytynyt huolehtia sähköpostiviestien hävittämisestä.

Opinnäytetyössä vältettiin epärehellisyyttä kaikissa sen osavaiheissa. Sitouduimme rehellisyyteen, emmekä plagioineet toisten tekstiä, emmekä vähätelleet toistemme osuutta opinnäytetyössä. Opinnäytetyön tulokset esiteltiin kriittisesti ja raportoitiin puutteettomasti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 26–28.)

Opinnäytetyön tavoite oli luotettavan informaation tuottaminen lapsidiakoniasta ja sen kehittämistä. Luotettavuus opinnäytetyössä tarkoittaa sitä, että tieto on perusteltua ja opinnäytetyössä käytettävät menetelmät on perusteltu eettisesti. (Pietarinen 2002, 58–59.) Kyselylomakehaastattelun huono puoli oli, että emme voineet tehdä tilanteessa lisäkysymyksiä tai saada tietoa haastateltavan äänensävyistä ja eleistä. (Nieminen 1997, 217–219.)

Willberg on koonnut soveltaen laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteerit, joita ovat siirrettävyys, totuudellisuus, vahvistettavuus ja uskottavuus. Siirrettävyydellä tarkoitetaan tutkimusaineiston rikasta kuvailua, lapsidiakonian kuvailua Limingan rovastikunnan seurakuntien diakoniatyössä. Aineiston kuvailun avulla lukija voi päätellä, kuinka paljon tutkimuksen löydöksiä voi soveltaa muihin tutkimuskohteisiin. Totuudellisuudella mitataan kuinka paljon opinnäytetyön johtopäätökset vastaavat Limingan rovastikunnan diakoniatyöntekijöiden todellisuutta lapsidiakoniasta. Vahvistettavuutta opinnäytetyössä lisää perehtyminen aikaisempiin tutkimuksiin lapsidiakoniasta ja lasten oloista suomalaisessa yhteiskunnassa. Uskottavuudessa mitataan omien ennako-odotuksiemme ja opinnäytetyön johtopäätösten oikeudellisuus. Sitouduimme suhtautumaan neutraalisti opinnäytetyön johtopäätöksiin. (Willberg 2009, 7.)

10 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen oli eräänlainen oppimisprosessi, joka alkoi syksyllä 2009. Päätimme tehdä lapsidiakoniaan liittyvän opinnäytetyön, koska aiheesta tarvitaan lisää tietoa. Vähitellen prosessi alkoi rullata eteenpäin ja löysimme Mattilan (2003) kattavan teoksen ja Sininauhaliiton julkaisun Väkkärä-projektiin liittyvän koosteen lapsidiakoniasta. Näiden lisäksi löysimme muutaman opinnäytetyön, joita hyödynsimme omassa työssämme. Käytimme näitä teoksia opinnäytetyösuunnitelmaa tehdessämme ja viitekehys alkoi muotoutua. Opinnäytetyön edetessä tiedon etsiminen helpottui ja näkökulma tutkittavaan ilmiöön selkeni.

Analysoimme aineiston sisällönanalyysillä, joka oli mielenkiintoinen työvaihe. Diakoniatyöntekijät olivat vastanneet kysymyksiin lyhyesti, joten huolestuimme aluksi, että olemmeko saaneet tarpeeksi aineistoa analysoitavaksi. Tutustuessamme aineistoon tarkemmin huomasimme, että lyhyistä vastauksista huolimatta aineistosta nousi tutkimustehtävienne kannalta paljon olennaista tietoa. Tartuimme aineistoon innolla ja koodasimme vastaukset lausumiksi. Koodausvaiheen jälkeen aloimme yhdistellä samankaltaisia lausumia ja nimesimme alaluokat. Olimme aineistolle uskollisia ja ehkä tämän vuoksi alaluokkia muodostui alun perin liikaa. Haasteenamme oli yhdistellä niitä tiiviimmäksi. Ongelmanamme oli myös se, että olimme laatineet kaksi samantyylistä tutkimustehtävää, jolloin vastaukset olivat niin samankaltaisia keskenään, että aloimme miettiä tutkimustehtävien yhdistämistä. Poistimme toisen tutkimustehtävän ja yhdistimme lausumat yhden tutkimustehtävän alle.

Ylä- ja pääluokkien nimeäminen oli vaikeaa, koska alaluokat sisälsivät niin paljon hyvää asiaa, jotka piti saada sisältymään yläluokkien tiiviisiin nimiin. Ylä- ja pääluokkien nimet muuttuivat useaan kertaan ennen kuin saimme ne vastaamaan tutkimustehtäviin. Tämä oli analysoinnin haasteellisin vaihe. Esitimme tutkimustehtäviä aineistolle koko analyysin ajan, jotta pysyisimme tarkasti aiheessa.

Kehittämisehdotuksena aineistosta nousi esille lapsidiakoniavirkojen perustaminen. Jäimme pohtimaan, olisiko tarvetta perustaa lapsidiakonian virkoja vai kehittää yhteistyötä seurakunnan ja kunnan eri työalojen kanssa. Aineistosta tuli esille, että lapsidiakonian virkojen perustaminen voisi olla kannattavaa isommissa kaupungeissa. Pienissä seurakunnissa lapsidiakonian virkojen perustaminen voi olla mahdotonta resurssien vuoksi. Jokaisessa seurakunnassa työtettä voisi kuitenkin muuttaa lapsilähtoisemmäksi ja tiivistää yhteistyötä muiden työalojen kanssa.

Lapsidiakonian tutkiminen avasi todellisuutta lapsidiakonia-käsitteestä. Käsite oli meille molemmille vieras ennen opinnäytetyöhön ryhtymistä. Olimme ajatelleet diakoniatyön painottuvan aikuisikäisiin ja vanhuksiin. Opinnäytetyö haastoi miettimään diakoniatyön ulottuvuuksia ja sitä, voiko diakonia vastata kaikkeen ympäröivään hätään.

LÄHTEET

- Alopaeus-Karhunen, Pirkko-Liisa & Wennermark, Pirjo-Liisa 2004. Evankelisluterilaisen kirkon lapsityön historiaa. Teoksessa Heinonen, Leena; Luodelampi, Juha & Salmensaari, Leena 2004. Lapsityön käsikirja. Jyväskylä: Kirjapaja Oy.
- Bardy, Marjatta 2001. Huoli lapsuudesta ja vanhemmuudesta. Teoksessa: Bardy, Marjatta; Salmi, Minna & Heino, Tarja. Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Gummerus kirjapaino Oy.
- Ben-Arieh, Asher & Gross-Manoss, Daphna 2009. Taxonomy for child well being indicators. Busan, Korea. Viitattu 25.3.2011.
<http://www.oecd.org/dataoecd/47/33/44120532.pdf>
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Finlex i.a. Viitattu 7.4.2011 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Friman, Terhi 2009. Entinen taakse jää. Lapsen maailma 68 (2), 29–31.
- Halme, Lasse 2010. Lapsen parhaaksi: Uskontokasvatus kokonaisvaltaisen ihmiskuvan valossa. Jyväskylä: WS Bookwell.
- Heikka, Timo 2004. Kato mua! Lasten kanssa tehtävä toiminta Sininauhaliiton jäsenjärjestöissä 2003. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä, Järvenpää. Diakoninen sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Heino, Tarja 2007. Keitä ovat uudet lastensuojeluasiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana. Työpapereita 30. Helsinki: Stakes. Viitattu 12.1.2011 <http://www.edilex.fi/lakikirjasto/arkisto/>
- Helin, Matti; Hiilamo, Heikki & Jokela, Ulla 2010. Diakoniatyö asiakkaan palveluksessa. Helsinki: Edita.
- Helminen, Hanna-Riikka & Kotitalo Kirsi, 2009. ”Näe, kuule ja puolusta”: Ev.lut. seurakunnan työntekijöiden ajatuksia lapsidiakoniasta. Diak Itä, Pieksämäki. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Helosvuori, Riitta; Koskenvesa, Esko; Niemelä Pauli & Veikkola Juhani 2002. Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy.

- Henttonen, Kai 1997. Voiko sen tehdä toisinkin? Diakoniatiteen lähtökohdat ja valinnat. Lahti: Lahden kaupungin painatuskeskus.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2002. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Huhtanen, Kristiina 2007. Kun huoli herää: Varhainen puuttuminen koulussa. Juva: WS Bookwell Oy.
- Huttunen, Reija 2007. Mukana tukemassa ihmisten arkipäivää: Kartoitus Porin evankelisluterilaisen seurakuntayhtymän perhetyöstä. Diak Länsi: Pori. Diakoninen sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden tutkimusohjelma. Opinnäytetyö.
- Iivari, Juhani & Karjalainen, Jouko 1999. Diakonian köyhät. Epävirallinen apu perusturvan paikkaajana. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Juntunen, Elina; Grönlund, Henrietta & Hiilamo, Heikki 2006. Viimeisellä luukulla. Tutkimus viimesijaisten sosiaaliturvan aukoista ja diakoniatyön kohdentumisesta. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Järvinen, Mervi; Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaja Oy.
- Järveläinen, Matti 1991. Seurakunta diakonisena yhteisönä. Teoksessa: Inkala, Kerttu 1991. Hoivatkaa toinen toistanne. Diakonian teologian käsikirja. Pieksämäki: Sisälähetysseuran kirjapaino Raamattutalo.
- Järventie, Irmeli 2001. Lapsi luo itsensä ja identiteettinsä. Teoksessa: Irmeli Järventie & Hannele Sauli Eriarvoinen lapsuus. Porvoo: WS Bookwell Oy, 109–118.
- Jääskeläinen, Ilkka 2002. Diakoniatöiden muodot. Teoksessa: Helosvuori, Riitta; Koskenkorva, Esko; Niemelä, Pauli & Veikkola, Juhani 2002. Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Karling, Marjo; Ojanen, Tuija; Sivén, Tuula; Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 2008. Lapsen aika. Helsinki: WSOY.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2008. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta: Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055. Viitattu 17.1.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>
- Kirkkolaki 26.11.1993/1054. Viitattu 17.1.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>

- Kotila, Heikki 2007. Diakonian viran hengellinen luonne. *Diakonia* (2), 10–11.
- Kotila, Pirkko 2010. Häpeä, Suomi! *Lapsen maailma* 69 (12), 13–15.
- Kuoppa, Anna-Liisa 1997. Laaja-alainen lapsityö. Teoksessa: Luukkonen, Liisa 2007. Nollasta neljääntoista. Käsikirja suerakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka; Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Kurvinen, Auli 2007. Lapsuus: erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.
- Kyrönlampi-Kylmänen, Taina 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.
- Lahti, Katja 2001. Näkökulmia lapsidiakoniaan - lapsen suora tukeminen. Diak Etelä, Järvenpää. Diakoninen sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Lammi- Taskula Johanna; Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Yliopiston kirjapaino.
- Lapsipoliittinen ohjelma i.a. Viitattu 3.3.2011
<http://www.peda.net/veraja/loviisa/kultuuritoimi/ohjelma>
- Lastensuojelulaki. Laki lastensuojelusta 13.4.2007/417. Viitattu 11.1.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lastensuojelun keskusliitto i.a. Viitattu 1.3.2010 <http://www.lskl.fi>
- Lastensuojelun Kuusikko-työryhmä, Aila Kumpulainen i.a. Viitattu 22.11.2010
http://www.kuusikkokunnat.fi/SIRA_FILES/LST20042.pdf
- Latvus, Kari & Elenius, Antti 2007. Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja.
- Latvus, Kari 2009. Diakonian tutkimus vuonna 2009. Teoksessa Diakonian tutkimus 2/2009. Viitattu 9.2.2011. http://dts.fi/files/2009/10/DT2_2009.pdf
- Launonen, Leevi & Pulkkinen, Lea 2004. Koulu kasvuyhteisönä: Kohti uutta toimintakulttuuria. Juva: WS Bookwell Oy.
- Lindgren, Kaisa 2000. Kaakaopyhäkoulusta lapsidiakoniaan. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Mahkonen, Sami 2008. Lastensuojelu ja laki. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Mattila, Kati-Pupita 2003. Lapsidiakonian käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Metsämuuronen, Jari 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp Ky.
- Nieminen, Heli 1997. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa: Paunonen, Marita & Vehviläinen-Julkunen, Katri 1997. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka.

Juva: Wsoy.

Nummela, Irene 2007. Perhe puristuksessa. *Diakonia* (1), 14.

Paananen, Sari 2006. Lapsen hyvinvointia edistävä arki päivähoidossa. Jyväskylän yliopisto: Varhaiskasvatuksen laitos. Kasvatustieteen pro gradu – tutkielma.

Paarma, Jukka; Huovinen, Eero; Huotari, Voitto; Pihkala, Juha; Salmi, Samuel; Heikka, Mikko; Peura, Simo & Björkstrand, Gustav 2008. Rakkauden lahja: Piispojen puheenvuoro perheestä, avioliitosta ja seksuaalisuudesta. Helsinki: Kirjapaja.

Pietarinen, Juhani 2002. Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksessa: Karjalainen, Sakari; Launis, Veikko; Pelkonen, Risto & Pietarinen Juhani. Tutkijan eettiset valinnat. Tampere: Tammer-Paino.

Pösö, Tarja 2010. Lastensuojelun institutionaalinen raja: Havaintoja suomalaisen lastensuojelun institutionaalisesta rajasta. *Janus* 2010 (4), 324.

Rissanen, Sari & Sinkkonen, Sirkka. Hoivayrittäjäyys. Juva: WS Bookwell Oy.

Rundgren, Marjo 2010. Perhediakonia vaikeissa olosuhteissa elävien perheiden tukena. *Diakonia* (2), 22–23.

Rättyä, Lea 2009. Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa. Kuopio: Kopijyvä.

Räty, Tapio 2007. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita Prima Oy.

Saari, Juho; Kainulainen, Sakari & Yeung, Anne Birgitta 2005. Altruismi: Antamisen lahja suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Helsinki: Yliopistopaino.

Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a. Viitattu 1.3.2010.

<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/89535DC54010B042C22570760044DAB9OpenDocument&lang=FI>

http://www.oulunhiippakunta.evl.fi/seurakunnat/limingan_rovastikunta/

<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/205708FCF921CA17C22574DA0025A5F7?OpenDocument&lang=FI>

Viitattu 18.1.2011. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=ContentCB179>
Viitattu 14.1.2011

<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/469A6324673AC227C225742600324CEB?OpenDocument&lang=FI>

Viitattu 28.3.2011.

<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/791F7A7DD3658A99C22577F800394A8E?OpenDocument&lang=FI>

- Suomen evankelisluterilaisen kirkkohallituksen julkaisuja 2009. Minäkö perhetyön tekijä? : -Suuntaviivoja perhelähtöisen työtteen vahvistamiseen seurakunnassa. Helsinki: Yliopistopaino.
- Suomen evankelisluterilaisen kirkkohallituksen julkaisuja 2010;1. Meidän kirkko mukana perheiden arjessa. Viitattu 15.3.2011
[sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/.../\\$FILE/Perheneuvonnan_strategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/.../$FILE/Perheneuvonnan_strategia.pdf)
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002. Helsinki.
- Sosiaaliportti i.a. Viitattu 12.1.2011 http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu/ <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto>
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/>
- Svenska Kyrkan i.a. Viitattu 28.3.2011.
<http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=727062>
- Taipale, Ilkka 2007. Esipuhe. Teoksessa: Anna-Maria Isola; Meri, Larivaara & Juha Mikkonen. Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Taskutieto i.a. Lasten ja perheiden palvelut. Viitattu 8.3.2006.
<http://www.stakes.info/files/pdf/Raportit/Tasku2006.pdf>
- Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos i.a. Viitattu 10.1.2011
<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.html>
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2008/liitetaulukot/Tt23_08taulu4.pdf
http://www.stakes.fi/kouluterveys/kysely/Lama_lapset.pdf
- Thitz, Päivi 2006. Yhteisöllisyys diakoniatyössä. Teoksessa Diakonian tutkimus 2/2006. Viitattu 9.2.2011. http://dts.fi/dokumentit/DT_2_2006.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Latvia: Livonia Print.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. Viitattu 20.2.2011.
<http://www.tenk.fi/ennakoarviointi/eettisetperiaatteet.pdf>
- Törrönen, Maritta 2001. Lapsuuden hyvinvointi: Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino.
- Uusitalo, Hannu 2001. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Juva: WS Bookwell Oy.
- Valli, Raine 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine

2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Juva: WS Bookwell Oy.
- Willberg, Eeva 2009. Laadullisen aineiston luotettavuus. Viitattu 11.2.2011.
<https://www.jyu.fi/edu/laitokset/eri/opiskelu/opiskelu-info/prosem/laadullinen>
- Vilén, Marika; Vihunen, Riitta; Vartiainen, Jari; Sivén, Tuula; Neuvonen, Sohvi & Kurvinen, Auli 2007. Lapsuus: erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.
- Yeung, Anne Birgitta 2007. Diakonia ristipaineiden aallokossa? – Diakonian työnäky ja suhde hyvinvointivaltioon. Teoksessa Diakonian tutkimus 1/2007 Viitattu 9.2.2011 http://dts.fi/dokumentit/diakonia1_07%5B1%5D.pdf
- Yhteisvastuu i.a. Viitattu 17.1.2011. <http://www.yhteisvastuu.fi/index.php?fid=185>
- Yrjölä, Raija 2009. Verkon tekijöinä: Diakonisen perhetyön kehittäminen Tuiran seurakunnassa. Teoksessa: Juola, Sirpa & Väisänen, Raija 2009. Diakoniatyö yhteiskunnan muutoksessa: Diakoniaviranhaltijoiden erityiskoulutuksen kehittämishankkeet ajan tulkkeina.

LIITE 1: kyselylomake

Mitä lapsidiakonia on?

Mitä lapsidiakonia on?

Mitä lapsidiakonia mielestäsi käytännössä tarkoittaa?

Millä tavoin lapsi tulee kohdatuksi diakoniatyössä?

Miten lapsidiakonia toteutuu?

Millaisissa tilanteissa kohtaat lapsen diakoniatyössä?

Millaista konkreettista apua koet antaneesi suoraan lapsille/lapselle?

Miten lapsidiakoniaa voidaan kehittää seurakunnassa?

Millä tavoin lapsidiakoniaa tulisi mielestäsi kehittää seurakunnassa?

LIITE 2: Saatekirje

Hei kaikki Limingan rovastikunnan diakoniatyöntekijät!

Olemme Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Opintojemme viimeinenkin lukukausi alkaa kääntyä kohti loppua ja teemme opinnäytetyötä. Olemme olleet yhteydessä Limingan rovastikunnan läänirovastiin ja Oulunsalon seurakunnan diakoniatyöntekijään opinnäytetyömme tiimoilta ja olemme saaneet luvan kerätä aineistoa Limingan rovastikunnan diakoniatyöntekijöiltä.

Opinnäytetyömme aiheena on lapsidiakonia Limingan rovastikunnan seurakuntien diakoniatyössä. Opinnäytetyömme tarkastelee lapsidiakoniaa ja lasten yhteiskunnallisia oloja. Lapsidiakonia on käsitteenä varsin uusi ja siitä on edelleen niukasti tutkimustietoa. Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvailla lapsidiakonian toteutumista diakoniatyön käytännössä. Tavoitteena on tuottaa tietoa lasten ja perheiden auttamisesta lapsilähtöisen diakoniatyön kehittämiseksi Limingan rovastikunnan seurakunnissa. Kyselyihimme vastaamisen edellytyksenä on, että olette saaneet tiedon opinnäytetyömme aiheesta ja sen tarkoituksesta ja tavoitteesta. Olemme lähettäneet opinnäytetyösuunnitelmamme Päivi Pulkkiselle ja siihen voi halutessaan tutustua. Opinnäytetyöhömme osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistujien henkilötietoja ei tule näkyville opinnäytetyössämme.

Liitteenä kyselylomake, jonka avulla aineisto kerätään. Jos lomakkeen kanssa on jotain ongelmia (esim. sen aukaiseminen tai siihen kirjoittaminen), voimme laittaa sen vielä eri muotoon ja lähettää uudelleen. Jos listasta puuttuu jonkun Limingan rovastikunnan diakoniatyöntekijän yhteystiedot, niin välittäisittekö viestiä eteenpäin!

Toivottavasti sinulla on hetki aikaa ja vähän vaivannäköä vastata kyselyymme. Tarkoituksenamme on saada vastaukset 4.3. mennessä. Kiitos!

Aurinkoista kevättä!

Ystävällisin terveisin: Terhi Luokkanen ja Elisa Metsänheimo